

Warszawa, dnia 26 sierpnia 2016 r.

Poz. 824

OBWIESZCZENIE
MARSZAŁKA SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 4 sierpnia 2016 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej – Regulamin Senatu

1. Na podstawie art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 296) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r. – Regulamin Senatu (M.P. z 2015 r. poz. 805), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

- 1) uchwałą Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie zmiany Regulaminu Senatu (M.P. poz. 1129);
- 2) uchwałą Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 kwietnia 2016 r. w sprawie zmiany Regulaminu Senatu (M.P. poz. 442);
- 3) uchwałą Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 maja 2016 r. w sprawie zmiany Regulaminu Senatu (M.P. poz. 479 i 514);
- 4) uchwałą Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 lipca 2016 r. w sprawie zmiany Regulaminu Senatu (M.P. poz. 690).

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia tekst jednolity nie obejmuje:

- 1) art. 2 uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie zmiany Regulaminu Senatu (M.P. poz. 1129), który stanowi:

„Art. 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.”;

- 2) art. 2 i art. 3 uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 kwietnia 2016 r. w sprawie zmiany Regulaminu Senatu (M.P. poz. 442), które stanowią:

„Art. 2. 1. Podejmowana przez Prezydium Senatu po raz pierwszy uchwała określająca zasady zlecania zadań publicznych w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą dotyczy zadań zleczonych od 1 stycznia 2017 r.

2. Przepis art. 8 ust. 1 pkt 17 Regulaminu Senatu, w brzmieniu nadanym niniejszą uchwałą, stosuje się po raz pierwszy do projektu budżetu Kancelarii Senatu na rok 2017.

Art. 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.”;

- 3) art. 2 i art. 3 uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 maja 2016 r. w sprawie zmiany Regulaminu Senatu (M.P. poz. 479 i 514), które stanowią:

„Art. 2. Marszałek Senatu ustali i poda do wiadomości senatorów początek i koniec terminu na składanie wniosków w sprawie powołania członków Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Art. 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 29 kwietnia 2016 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 749), z wyjątkiem art. 1 pkt 1 lit. a, pkt 3 lit. b i pkt 6, które wchodzi w życie z dniem podjęcia.”;

- 4) art. 2 i art. 3 uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 lipca 2016 r. w sprawie zmiany Regulaminu Senatu (M.P. poz. 690), które stanowią:

„Art. 2. Przepisu art. 84 ust. 8 zdanie drugie Regulaminu Senatu w brzmieniu nadanym niniejszą uchwałą nie stosuje się do projektów uchwał w sprawach ustanowienia roku rokiem osoby albo wydarzenia, wniesionych przed dniem wejścia w życie niniejszej uchwały.

Art. 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.”.

Marszałek Senatu: *S. Karczewski*

Załącznik do obwieszczenia Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 sierpnia 2016 r. (poz. 824)

UCHWAŁA SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 23 listopada 1990 r.

Regulamin Senatu

DZIAŁ I

Przepisy ogólne

Art. 1. 1. Obowiązki i prawa senatorów oraz warunki wykonywania mandatu wynikają z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz z przepisów ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora.

2. Regulamin Senatu określa szczegółowe obowiązki i prawa senatorów związane z organizacją wewnętrzną i porządkiem prac Senatu i jego organów, sposób wykonywania konstytucyjnych i ustawowych obowiązków organów państwowych wobec Senatu oraz tryb udzielania obywatelom informacji.

Art. 2. Senatorowie w swojej działalności kierują się dobrem Narodu i własnym sumieniem.

Art. 3. 1. Senat podejmuje uchwały zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów, o ile przepisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ustaw lub Regulaminu Senatu nie stanowią inaczej.

2. Przepis ust. 1 stosuje się przy głosowaniu nad wnioskami formalnymi.

DZIAŁ II

Organy Senatu

Art. 4. Organami Senatu są:

- 1) Marszałek Senatu,
- 2) Prezydium Senatu,
- 3) Konwent Seniorów,
- 4) komisje Senatu.

Art. 5. Prezydium Senatu tworzą Marszałek i wicemarszałkowie.

Art. 6. 1. Senat wybiera Marszałka spośród kandydatów zgłoszonych przez co najmniej 10 senatorów, w głosowaniu tajnym, podejmując uchwałę bezwzględną większością głosów.

2. Jeżeli w głosowaniu żaden z kandydatów nie uzyska wymaganej większości głosów, przeprowadza się kolejne tury głosowania z kolejnym wyłączeniem kandydata, który uzyskał najmniejszą liczbę głosów. Przy równej liczbie głosów o wyłączeniu decyduje losowanie. Jeżeli w ostatniej turze głosowania żaden z kandydatów nie uzyska wymaganej większości, procedurę wyboru powtarza się.

3. Odwołanie Marszałka odbywa się na wniosek co najmniej 34 senatorów, w głosowaniu tajnym, bezwzględną większością głosów ustawowej liczby senatorów.

Art. 7. 1. Senat wybiera nie więcej niż czterech wicemarszałków spośród kandydatów zgłoszonych przez co najmniej 10 senatorów, w głosowaniu tajnym, podejmując uchwałę bezwzględną większością głosów. Do wyboru wicemarszałków stosuje się przepis art. 6 ust. 2.

2. Do odwołania wicemarszałka stosuje się odpowiednio art. 6 ust. 3.

Art. 8. 1. Marszałek Senatu:

- 1) stoi na straży praw i godności Senatu,
  - 2) reprezentuje Senat,
  - 3) prowadzi sprawy z zakresu stosunków z Sejmem, z parlamentami innych krajów, a także z instytucjami oraz innymi organami Unii Europejskiej,
  - 3a) prowadzi sprawy z zakresu współpracy i opieki nad Polonią i Polakami za granicą,
  - 4) ustala plan pracy Senatu, po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów,
  - 5) zwołuje posiedzenia Senatu,
  - 6) ustala projekt porządku obrad po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów,
  - 7) przewodniczy obradom Senatu i czuwa nad ich przebiegiem,
  - 8) nadaje bieg sprawom przedkładanym Senatowi, zarządza drukowanie ustaw uchwalonych przez Sejm, projektów ustaw, projektów uchwał, sprawozdań i opinii komisji senackich oraz innych dokumentów stanowiących przedmiot obrad Senatu lub komisji, a także doręczenie ich senatorom,
  - 8a) (uchylony)
  - 9) sprawuje nadzór nad terminowością prac Senatu i jego organów,
  - 10) sprawuje nadzór nad pracami komisji senackich i zleca im rozpatrzenie określonych spraw,
  - 11) zwołuje posiedzenia Prezydium Senatu, przewodniczy obradom i kieruje jego pracami,
  - 12) zwołuje Konwent Seniorów i przewodniczy jego obradom,
  - 13) czuwa nad wykonywaniem wobec Senatu, organów Senatu i senatorów konstytucyjnych i ustawowych obowiązków przez organy państwowe i samorządu terytorialnego, podporządkowane im jednostki oraz inne obowiązane podmioty,
  - 14) dokonuje ocen wykonywania przez organy państwowe i samorządu terytorialnego obowiązków wobec Senatu, organów Senatu i senatorów oraz przedstawia te oceny senatorom,
  - 15) udziela senatorom pomocy w wykonywaniu mandatu i podejmuje, na ich wniosek, odpowiednie działania zmierzające do załatwienia przedłożonych spraw,
  - 16) sprawuje pieczęć nad spokojem i porządkiem na całym obszarze należącym do Senatu,
  - 16a) określa, w drodze zarządzenia, zasady wstępu osób wykonujących zawodową działalność lobbingsową, osób biorących udział w wysłuchaniu publicznym oraz publiczności na posiedzenia Senatu lub komisji senackich, uwzględniając konieczność przestrzegania powagi, porządku i wymagań bezpieczeństwa,
  - 17)¹⁾ ustala projekt budżetu Kancelarii Senatu po zasięgnięciu opinii Prezydium Senatu, Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich, a w zakresie opieki nad Polonią oraz Polakami za granicą także Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą, oraz nadzoruje wykonanie budżetu,
  - 18) nadaje, w drodze zarządzenia, statut Kancelarii Senatu po zasięgnięciu opinii Prezydium Senatu oraz Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich,
  - 19) powołuje i odwołuje Szefa Kancelarii Senatu po zasięgnięciu opinii Prezydium Senatu oraz Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich,
  - 19a) (uchylony)
  - 20) podejmuje inne czynności wynikające z Regulaminu Senatu.
2. Marszałek Senatu wykonuje także inne zadania przewidziane w Konstytucji i ustawach.
  3. Marszałek Senatu podpisuje w imieniu Senatu pisma do adresatów zewnętrznych.
  4. Marszałek Senatu może upoważnić senatora lub grupę senatorów do wykonywania określonych czynności.

¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 kwietnia 2016 r. w sprawie zmiany Regulaminu Senatu (M.P. poz. 442), która weszła w życie z dniem 29 kwietnia 2016 r.

Art. 9. Prezydium Senatu:

- 1) z zastrzeżeniem uprawnień Marszałka i wicemarszałków Senatu wynikających z art. 42 ust. 2, dokonuje wykładni Regulaminu Senatu, po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich,
- 2) zleca komisjom rozpatrzenie spraw w określonym zakresie,
- 3) ustala zasady organizowania doradztwa naukowego na rzecz Senatu i jego organów, powoływania doradców oraz korzystania z opinii i ekspertyz,
- 3a)²⁾ określa zasady zlecania zadań publicznych w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą, rozpatruje oferty realizacji tych zadań i zleca ich realizację po zasięgnięciu opinii Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą,
- 4) czuwa nad wykonywaniem przez senatorów ich obowiązków,
- 5) opiniuje sprawy wniesione przez Marszałka Senatu,
- 6) podejmuje inne czynności wynikające z Regulaminu Senatu.

Art. 10. 1. Porządek dzienny obrad i termin posiedzenia Prezydium Senatu ustala Marszałek Senatu.

2. W posiedzeniach Prezydium Senatu biorą udział z głosem doradczym Szef Kancelarii Senatu oraz osoby zaproszone przez Marszałka Senatu.

3. Z posiedzeń Prezydium Senatu sporządza się protokół, który podpisuje Marszałek Senatu. Protokół stanowi jedyne urzędowe stwierdzenie przebiegu posiedzenia Prezydium i jest dostępny dla wszystkich senatorów.

4. Prezydium Senatu podejmuje uchwały lub inne decyzje większością głosów. W przypadku równej liczby głosów decyduje głos Marszałka Senatu.

Art. 11. 1. Wicemarszałkowie Senatu:

- 1) przewodniczą w zastępstwie Marszałka obradom Senatu,
- 2) sprawują w zastępstwie Marszałka powierzone przez niego funkcje.

2. Podczas zastępowania Marszałka, na wicemarszałkach ciąży obowiązek oraz przysługują im prawa Marszałka wynikające z Regulaminu Senatu.

Art. 12. 1. Komisje Senatu są organami powołanymi do rozpatrywania i opracowywania spraw z własnej inicjatywy oraz przekazanych im przez Senat, Marszałka Senatu lub Prezydium Senatu.

2. Komisje w ramach swoich kompetencji rozpatrują i przedstawiają Senatowi sprawozdania dotyczące ustaw uchwalonych przez Sejm.

3. Komisje zajmują również stanowiska co do prawidłowości wprowadzania w życie i sposobu wykonywania ustaw.

4. Komisje w porozumieniu z Komisją Regulaminową, Etyki i Spraw Senatorskich mogą opracowywać regulaminy swojego działania.

Art. 13. 1. Senat powołuje komisje stałe do określonego rodzaju spraw oraz może powoływać i rozwiązywać komisje nadzwyczajne do realizacji określonych zadań.

2. Przewodniczących i członków komisji wybiera i odwołuje Senat.

3. Marszałek Senatu z inicjatywy własnej lub Prezydium Senatu, a także na wniosek co najmniej czterech przewodniczących komisji zwołuje posiedzenie przewodniczących komisji Senatu.

4. Posiedzenia przewodniczących komisji Senatu służą koordynacji współpracy między komisjami, wskazywaniu potrzebnych inicjatyw ustawodawczych oraz rozpatrywaniu innych spraw przedstawionych przez Marszałka, Prezydium Senatu lub przewodniczących komisji.

---

²⁾ Dodany przez art. 1 pkt 2 uchwały, o której mowa w odnośniku 1.

Art. 14. 1. Projekty uchwał w sprawie powołania i rozwiązania komisji, a także ustalenia ich składów przygotowuje i przedstawia Senatowi Komisja Regulaminowa, Etyki i Spraw Senatorskich.

2. Projekty uchwał w sprawie powołania i odwołania przewodniczącego komisji Komisja Regulaminowa, Etyki i Spraw Senatorskich przygotowuje i przedstawia Senatowi na wniosek odpowiedniej komisji, a projekt uchwały w sprawie odwołania przewodniczącego komisji – także w przypadku złożenia przez przewodniczącego Marszałkowi Senatu pisemnej rezygnacji z pełnionej funkcji, po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów, z zastrzeżeniem ust. 4.

3. Do projektów uchwał, o których mowa w ust. 1 i 2, nie stosuje się przepisów działu IX.

4. Z wnioskiem o odwołanie przewodniczącego komisji może wystąpić także Marszałek Senatu z własnej inicjatywy lub na wniosek Prezydium Senatu.

5. (uchylony)

Art. 15. 1. Ustanawia się następujące komisje stałe:

- 1) Budżetu i Finansów Publicznych,
- 2)³⁾ Gospodarki Narodowej i Innowacyjności,
- 2a)⁴⁾ Infrastruktury,
- 3) Kultury i Środków Przekazu,
- 4) Nauki, Edukacji i Sportu,
- 5) Obrony Narodowej,
- 6) Praw Człowieka, Praworządności i Petycji,
- 7) Regulaminową, Etyki i Spraw Senatorskich,
- 8) Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej,
- 9) Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
- 10) Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej,
- 11) Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą,
- 12) (uchylony)⁵⁾
- 13)⁶⁾ Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej,
- 14) Środowiska,
- 15) Ustawodawczą,
- 16) Zdrowia.

2. Przedmiotowy zakres działania komisji stałych określa załącznik do Regulaminu Senatu.

Art. 16. 1. Konwent Seniorów jest organem zapewniającym współdziałanie klubów senackich i kół senackich w sprawach związanych z działalnością i tokiem prac Senatu.

2. Konwent Seniorów tworzą: Marszałek, wicemarszałkowie oraz senatorowie – przedstawiciele klubów senackich oraz przedstawiciele porozumień, o których mowa w art. 21 ust. 5, a także klubów parlamentarnych jeżeli skupiają co najmniej 7 senatorów.

³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 lit. a uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie zmiany Regulaminu Senatu (M.P. poz. 1129), która weszła w życie z dniem 13 listopada 2015 r.

⁴⁾ Dodany przez art. 1 pkt 1 lit. b uchwały, o której mowa w odnośniku 3.

⁵⁾ Przez art. 1 pkt 1 lit. c uchwały, o której mowa w odnośniku 3.

⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 lit. d uchwały, o której mowa w odnośniku 3.

3. Konwent Seniorów wykonuje swoje zadania poprzez:

- 1) opiniowanie projektów porządku obrad Senatu,
- 2) opiniowanie planu pracy oraz wypowiedzanie się w sprawie terminów posiedzeń Senatu,
- 3) wskazywanie potrzebnych inicjatyw ustawodawczych,
- 4) rozpatrywanie oraz przedstawianie wniosków w sprawie sposobu prowadzenia dyskusji lub obrad Senatu,
- 5) rozpatrywanie innych spraw przedstawionych przez Marszałka Senatu, Prezydium Senatu lub przedstawicieli klubów i porozumień, o których mowa w art. 21 ust. 5.

4. Konwent Seniorów zwołuje Marszałek Senatu z inicjatywy własnej, Prezydium Senatu lub na wniosek klubu albo jednego z porozumień, o których mowa w art. 21 ust. 5.

5. Do posiedzeń Konwentu Seniorów stosuje się odpowiednio przepisy art. 10 ust. 1-3.

Art. 17. 1. Senat wybiera ze swego grona od sześciu do ośmiu sekretarzy Senatu. Wybór odbywa się łącznie, chyba że Senat postanowi inaczej.

2. Sekretarze Senatu prowadzą listę mówców i protokoły posiedzeń Senatu, dokonują obliczenia wyników głosowania i pełnią inne czynności zlecone przez Marszałka Senatu.

DZIAŁ III

Obowiązki i prawa senatorów

Art. 18. 1. Senatorowie przed rozpoczęciem sprawowania mandatu składają na pierwszym posiedzeniu Senatu ślubowanie według roty obowiązującej senatorów.

2. Senator nieobecny na pierwszym posiedzeniu Senatu składa ślubowanie na najbliższym posiedzeniu, w którym bierze udział.

3. Prezydium Senatu rozpatruje sprawy senatorów, którzy nie złożyli ślubowania w terminie 3 miesięcy od pierwszego posiedzenia Senatu. Po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich Prezydium Senatu stwierdza, czy przyczyny niezłożenia ślubowania wskazują na uchylenie się od jego złożenia.

4. Po złożeniu ślubowania senatorowi wydaje się legitymację senatorską.

Art. 19. 1. Senatora obowiązuje obecność i czynny udział w posiedzeniach Senatu oraz organów Senatu, do których został wybrany.

2. Senatorowie mogą zwracać się do Marszałka Senatu lub Prezydium Senatu o rozpatrzenie określonych spraw przez Senat lub komisje senackie.

3. Senatorowi uczestniczącemu w posiedzeniu nie wolno uchylić się od udziału w głosowaniu. Głosować wolno tylko osobiście.

4. Senator nie może bez ważnych powodów uchylić się od przyjęcia funkcji w organach Senatu.

5. Senator ma prawo do stałej pomocy ze strony Kancelarii Senatu.

6. Senator sprawozdawca wniosków połączonych komisji obowiązany jest do reprezentowania Senatu w toku rozpatrywania uchwał Senatu przez komisje sejmowe. W sytuacji gdy przyjęcie uchwały Senatu nie jest poprzedzone posiedzeniem połączonych komisji, obowiązek reprezentowania Senatu ciąży na jednym ze sprawozdawców komisji wskazanym przez ich przewodniczących.

7. W przypadku zaistnienia przeszkody uniemożliwiającej senatorowi sprawozdawcy udział w posiedzeniu komisji sejmowych, przewodniczący komisji senackich, o których mowa w ust. 6, wyznaczają innego senatora, który będzie pełnił obowiązki sprawozdawcy.

Art. 20. 1. Senator ma obowiązek zgłosić swoją kandydaturę do jednej komisji stałej.

1a. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do członków Prezydium Senatu.

2. Senator może być członkiem nie więcej niż dwóch komisji stałych, a także może brać udział w pracach innych komisji, lecz bez prawa głosowania.

3. (uchylony)

4. Senator pełniący funkcję ministra albo sekretarza stanu nie może być członkiem komisji senackiej, jeśli jej przedmiotowy zakres działania pokrywa się z zakresem działu administracji rządowej, w którym senator zajmuje jedno z wymienionych stanowisk.

Art. 21. 1. Senatorowie mogą tworzyć w Senacie kluby senackie lub koła senackie zorganizowane na zasadzie politycznej.

2. Klub tworzy co najmniej 7 senatorów.

3. Koło tworzy co najmniej 3 senatorów.

4. Senator może należeć tylko do jednego klubu senackiego lub koła senackiego.

5. Kluby senackie lub koła senackie mogą na zasadzie wzajemnych porozumień ustanawiać wspólną reprezentację w Konwencie Seniorów.

6. Senatorowie mogą tworzyć w Senacie zespoły zorganizowane na innych zasadach niż określone w ust. 1.

7. Władze klubów, kół, zespołów oraz porozumień podają do wiadomości Prezydium Senatu ich składy osobowe oraz regulaminy (statuty) wewnętrzne.

Art. 22. 1. Senator potwierdza swoją obecność na posiedzeniu Senatu, Zgromadzenia Narodowego oraz ich organów podpisem na liście. Obecność senatora na posiedzeniu Senatu potwierdzana jest także wydrukami udziału w głosowaniu.

2. W razie przeszkody uniemożliwiającej senatorowi udział w posiedzeniu Senatu, Zgromadzenia Narodowego lub jego organu powinien on pisemnie usprawiedliwić swoją nieobecność w terminie 14 dni od dnia nieobecności na posiedzeniu, przesyłając pismo Marszałkowi Senatu, a w przypadku posiedzenia komisji – przewodniczącemu komisji.

2a. Usprawiedliwionymi przeszkodami uniemożliwiającymi senatorowi udział w posiedzeniu Senatu, komisji, Zgromadzenia Narodowego lub jego organu, a także w głosowaniu na posiedzeniu Senatu są:

- 1) choroba,
- 2) konieczność opieki nad chorym,
- 3) wyjazd zagraniczny lub krajowy związany ze sprawowaniem mandatu, akceptowany przez Marszałka Senatu,
- 4) zbieg posiedzeń komisji, których senator jest członkiem, jeżeli brał udział w jednym z tych posiedzeń,
- 5) urlop udzielony senatorowi na podstawie art. 23,
- 6) inne ważne przeszkody.

3. Nieobecność senatora bez usprawiedliwienia na:

- 1) dwóch posiedzeniach Senatu w ciągu roku,
- 2) trzech posiedzeniach komisji w ciągu roku,
- 3) posiedzeniu Zgromadzenia Narodowego lub jego organu

podlega rozpatrzeniu w trybie art. 25.

4. W przypadku nieobecności senatora na posiedzeniu bez usprawiedliwienia, na liście obecności umieszcza się odpowiednią adnotację.

5. Marszałek Senatu zarządza obniżenie uposażenia i diety parlamentarnej, albo jednego z tych świadczeń, jeżeli tylko ono senatorowi przysługuje:

- 1) o 1/30 za każdy dzień nieusprawiedliwionej nieobecności senatora na posiedzeniu Senatu lub za nieusprawiedliwione niewzięcie w danym dniu udziału w więcej niż 1/5 głosowań, jeżeli głosowań było więcej niż 10, z wyłączeniem głosowań dotyczących wniosków formalnych oraz głosowań tajnych,
- 2) o 1/30 za każdy dzień nieusprawiedliwionej nieobecności senatora na posiedzeniu komisji,
- 3) o 1/30 za każdy dzień nieusprawiedliwionej nieobecności senatora na posiedzeniu Zgromadzenia Narodowego lub jego organu.

W stosunku do senatorów, którzy nie pobierają uposażenia i diety parlamentarnej, stosuje się odpowiednio art. 24.

6. W razie zbiegu w tym samym dniu nieusprawiedliwionej nieobecności na posiedzeniach organów, o których mowa w ust. 3, stosuje się tylko jedno obniżenie, o którym mowa w ust. 5.

7. Senatorowi, którego dotyczy zarządzenie Marszałka, o którym mowa w ust. 5, przysługuje odwołanie do Prezydium Senatu w terminie 14 dni od dnia jego doręczenia. Decyzja Prezydium Senatu, wydana po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich, jest ostateczna.

8. Prezydium Senatu określi tryb składania i rozpatrywania usprawiedliwień z tytułu nieobecności senatora na posiedzeniu Senatu, komisji, Zgromadzenia Narodowego lub jego organu i niewzięcia udziału w głosowaniu na posiedzeniu Senatu oraz tryb postępowania w przypadku braku usprawiedliwienia w tym zakresie.

Art. 23. Marszałek Senatu, na wniosek senatora, może udzielić mu z ważnych przyczyn urlopu od wykonywania obowiązków senatora. Na czas trwania urlopu wypłacanie uposażenia senatorskiego i diety parlamentarnej może ulec zawieszaniu.

Art. 24. 1. Sprawy senatorów, którym zarzuca się naruszenie lub niedopełnienie obowiązków określonych w art. 33–35a ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, rozpatruje Prezydium Senatu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich.

2. Prezydium Senatu po rozpatrzeniu sprawy, o której mowa w ust. 1, może w drodze uchwały:

- 1) zwrócić senatorowi uwagę i zobowiązać go do właściwego postępowania,
- 2) udzielić senatorowi upomnienia,
- 3) udzielić senatorowi nagany.

3. Uchwałę, o której mowa w ust. 2, Prezydium Senatu podaje do wiadomości Senatu.

4. Od uchwały Prezydium Senatu senatorowi przysługuje odwołanie do Senatu w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia. Senat rozpatruje odwołanie, wysłuchując przedstawiciela Prezydium Senatu i zainteresowanego senatora, na jego wniosek; nad odwołaniem nie przeprowadza się dyskusji.

5. Senat po rozpatrzeniu odwołania może w drodze uchwały uchylić uchwałę Prezydium Senatu lub utrzymać ją w mocy.

Art. 25. 1. Sprawy senatorów, którzy nie wykonują obowiązków senatorskich, jak również senatorów, którzy zachowują się w sposób nieodpowiadający godności senatora, podlegają, na wniosek Prezydium Senatu, rozpatrzeniu przez Komisję Regulaminową, Etyki i Spraw Senatorskich.

2. Komisja Regulaminowa, Etyki i Spraw Senatorskich w wyniku rozpatrzenia sprawy, o której mowa w ust. 1, może w drodze uchwały:

- 1) zwrócić senatorowi uwagę,
- 2) udzielić senatorowi upomnienia,
- 3) udzielić senatorowi nagany.

3. Od uchwały komisji senatorowi przysługuje odwołanie do Prezydium Senatu w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia. Odwołanie wnosi się na ręce Marszałka Senatu, który przedstawia je na posiedzeniu Prezydium Senatu. Decyzja Prezydium Senatu jest ostateczna.

Art. 25a. 1. Sprawy senatorów, którzy uniemożliwiają, poprzez rażące naruszanie przepisów odpowiednich regulaminów, pracę Senatu, Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, podlegają rozpatrzeniu przez Marszałka Senatu.

2. Marszałek, w wyniku rozpatrzenia sprawy, o której mowa w ust. 1, może:

- 1) zarządzić obniżenie uposażenia senatora o kwotę nieprzekraczającą połowy miesięcznego uposażenia – na okres nie dłuższy niż 3 miesiące,
- 2) zarządzić obniżenie diety parlamentarnej senatora o kwotę nieprzekraczającą połowy miesięcznej diety – na okres nie dłuższy niż 3 miesiące,
- 3) zarządzić utratę prawa senatora do diety parlamentarnej.

3. W zarządzeniu, o którym mowa w ust. 2 pkt 1 i 2, Marszałek określa okres, w którym obowiązuje obniżenie uposażenia albo diety parlamentarnej senatora, oraz kwotę tego obniżenia.

4. Od zarządzenia Marszałka, o którym mowa w ust. 2, senatorowi przysługuje odwołanie do Prezydium Senatu w terminie 14 dni od dnia jego doręczenia. Odwołanie wnosi się na ręce Marszałka, który przedstawia je na posiedzeniu Prezydium Senatu. Decyzja Prezydium Senatu jest ostateczna.

Art. 26. 1. Wniosek o wyrażenie przez Senat zgody na pociągnięcie senatora do odpowiedzialności karnej Marszałek Senatu przekazuje Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich, która po rozpatrzeniu wniosku uchwała sprawozdanie wraz z propozycją przyjęcia lub odrzucenia wniosku.

2. Senat rozpatruje sprawozdanie Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich bez przeprowadzania dyskusji. Senator, którego dotyczy wniosek, może złożyć wyjaśnienia, a senatorom przysługuje prawo zadawania pytań w tej sprawie.

3. Jeżeli po nadaniu biegu wnioskowi, a przed podjęciem przez Senat uchwały w tej sprawie, upłynie kadencja Senatu, postępowanie w tej sprawie toczy się nadal w Senacie następnej kadencji, o ile senator, którego dotyczy ten wniosek, został wybrany na tę kadencję, przy czym:

- 1) wszystkie dotychczasowe czynności pozostają w mocy, z zastrzeżeniem pkt 2,
- 2) termin na dokonanie czynności w związku z rozpatrywaniem wniosku, przerwany wskutek upływu kadencji Senatu, biegnie na nowo od dnia złożenia ślubowania przez senatora, którego dotyczy ten wniosek,
- 3) jeżeli Komisja Regulaminowa, Etyki i Spraw Senatorskich Senatu ubiegłej kadencji uchwaliła sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1, Przewodniczący Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich Senatu następnej kadencji przedstawia to sprawozdanie w terminie 30 dni od dnia złożenia ślubowania przez senatora, którego dotyczy wniosek.

Art. 27. 1. Do postępowania w sprawie wniosku o wyrażenie przez Senat zgody na pociągnięcie senatora do odpowiedzialności za wykroczenia, w sprawie wniosku o wyrażenie przez Senat zgody na pociągnięcie senatora do cywilnej odpowiedzialności sądowej za działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu, która narusza prawa osób trzecich, a także w sprawie wniosku o wyrażenie przez Senat zgody na zatrzymanie lub aresztowanie senatora przepisy art. 26 stosuje się odpowiednio.

2. Do postępowania w sprawie wniosku o zażądanie przez Senat zawieszenia postępowania karnego wszczętego przed dniem wyboru na senatora przepisy art. 26 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 27a. 1. Wstępny wniosek o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej senatora przed Trybunałem Stanu Marszałek Senatu kieruje do Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich. W postępowaniu przed komisją stosuje się przepisy Kodeksu postępowania karnego.

2. Przewodniczący Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich przesyła niezwłocznie senatorowi objętemu wnioskiem odpis wstępnego wniosku, informując go o prawie do złożenia pisemnych wyjaśnień w terminie 30 dni od dnia jego otrzymania oraz o innych uprawnieniach przysługujących mu w postępowaniu przed komisją.

3. Komisja, po wstępnym zapoznaniu się ze zgłoszonymi zarzutami oraz wyjaśnieniami i wnioskami senatora objętego zarzutami, określa zakres i sposób przeprowadzenia postępowania dowodowego.

4. Senator objęty wstępnym wnioskiem oraz jego obrońca mogą brać udział w posiedzeniach komisji, na których przeprowadza się postępowanie dowodowe, oraz w czynnościach podejmowanych z upoważnienia komisji.

Art. 27b. 1. Komisja Regulaminowa, Etyki i Spraw Senatorskich przedstawia Senatowi sprawozdanie z przeprowadzonego postępowania wraz z wnioskiem o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej senatora lub o umorzenie postępowania w sprawie. Wraz ze sprawozdaniem komisja przedstawia Senatowi kandydata na oskarżyciela spośród senatorów.

2. Sprawozdanie i wniosek, o których mowa w ust. 1, doręcza się wszystkim senatorom wraz z informacją o udostępnieniu do wglądu akt sprawy, której dotyczy. Akta te powinny być udostępnione przez okres nie krótszy niż 21 dni przed posiedzeniem Senatu, na którym sprawa ma być rozpatrywana.

3. Senat może zwrócić sprawozdanie Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich w celu uzupełnienia postępowania, określając jednocześnie kierunek i zakres dalszego postępowania komisji.

Art. 27c. Senat podejmuje uchwałę w sprawie pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej senatora bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

Art. 28. (uchylony)

DZIAŁ IV

Pierwsze posiedzenie Senatu

Art. 29. 1. Pierwsze w kadencji posiedzenie Senatu zwołuje Prezydent w terminie określonym w Konstytucji.

2. Kancelaria Senatu zawiadamia senatorów o zarządzeniu Prezydenta w tej sprawie.

Art. 30. 1. Pierwsze posiedzenie Senatu otwiera Prezydent i powołuje na przewodniczącego najstarszego wiekiem senatora (Marszałek Senior). W razie niemożności dokonania tej czynności przez Prezydenta, pierwsze posiedzenie Senatu otwiera Marszałek Senior.

2. W razie przeszkody funkcję przewodniczącego obrad obejmuje kolejny wiekiem senator.

3. Marszałek Senior składa ślubowanie oraz powołuje spośród najmłodszych wiekiem senatorów trzech sekretarzy pierwszego posiedzenia.

4. Marszałek Senior przy pomocy sekretarzy pierwszego posiedzenia odbiera ślubowanie senatorskie oraz przeprowadza wybór Marszałka Senatu.

5. Senatorowie składają ślubowanie w ten sposób, że po odczytaniu roty ślubowania, wywołani przez sekretarza pierwszego posiedzenia, powstawszy wypowiadają słowo „ślubuję”. Ślubowanie może być złożone z dodaniem słów „Tak mi dopomóż Bóg”.

6. Senator wybrany na Marszałka składa oświadczenie o przyjęciu funkcji Marszałka Senatu, po czym przejmuje od Marszałka Seniora przewodnictwo obrad.

Art. 31. Marszałek Senatu przeprowadza przy pomocy sekretarzy pierwszego posiedzenia wybór wicemarszałków Senatu oraz sekretarzy Senatu.

DZIAŁ V

Funkcjonowanie Senatu

Rozdział 1

Posiedzenia Senatu

Art. 32. 1. Senat obraduje na posiedzeniach.

2. Marszałek Senatu nie później niż na 7 dni przed planowanym posiedzeniem zawiadamia o terminie posiedzenia i projekcie porządku obrad senatorów, Prezydenta, Marszałka Sejmu, Prezesa Rady Ministrów, a o obradach na temat ustawy budżetowej – także Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

3. W szczególnie uzasadnionych wypadkach Marszałek Senatu może zdecydować o skróceniu terminu, o którym mowa w ust. 2.

Art. 33. 1. Prawo udziału w posiedzeniach Senatu mają osoby wymienione w art. 32 ust. 2 oraz członkowie Prezydium Sejmu, członkowie Rady Ministrów, Prezes Trybunału Konstytucyjnego, Rzecznik Praw Obywatelskich i Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

2. Prawo udziału w posiedzeniach Senatu mają również zaproszeni przez Marszałka Senatu goście.

3. Prawo wstępu na salę obrad mają upoważnieni pracownicy Kancelarii Senatu.

Art. 34. 1. Posiedzenia Senatu odbywają się w terminach ustalonych uchwałą Senatu lub przez Marszałka Senatu.

2. Projekt porządku obrad Senatu ustala Marszałek Senatu, przy czym do porządku obrad mogą być wniesione jedynie sprawy znane senatorom z druków rozdanych nie później niż na 3 dni przed posiedzeniem. W wyjątkowych przypadkach może nastąpić, za zgodą Senatu, skrócenie tego terminu.

2a. Na wniosek Komisji Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej⁷⁾ Marszałek Senatu włącza do projektu porządku obrad informację Rady Ministrów o sprawie związanej z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej.

3. Komisje i senatorowie mogą zgłaszać Marszałkowi Senatu, nie później niż na 10 dni przed posiedzeniem, wnioski w sprawie porządku obrad, a ich nieuwzględnienie wymaga wyjaśnienia przy przedstawianiu Senatowi projektu porządku obrad.

Art. 35. (uchylony)

Art. 36. 1. Posiedzenia Senatu są jawne.

2. Senat na wniosek Marszałka Senatu lub co najmniej 10 senatorów może uchwalić tajność obrad, jeżeli wymaga tego dobro państwa. Uchwałę w tej sprawie Senat podejmuje bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

3. Senat rozstrzyga o tajności obrad na posiedzeniu niejawnym.

Art. 37. 1. Uzyskiwanie informacji o działalności Senatu i jego organów odbywa się zgodnie z przepisami ustawy o dostępie do informacji publicznej i jest realizowane poprzez:

- 1) wcześniejsze informowanie opinii publicznej o posiedzeniach Senatu,
- 2) wstęp na posiedzenia Senatu i komisji senackich,
- 3) udostępnianie druków senackich, protokołów i sprawozdań stenograficznych z posiedzeń Senatu, protokołów i zapisów stenograficznych z posiedzeń komisji senackich, a także innych dokumentów i informacji związanych z działalnością Senatu i jego organów,
- 4) zapewnienie transmisji z posiedzeń Senatu na senackiej stronie internetowej.

2. Udostępnianie dokumentów i innych informacji, o których mowa w ust. 1 pkt 3, odbywa się poprzez zamieszczenie ich na senackiej stronie internetowej. Informacje niezamieszczone na stronie internetowej udostępniane są na wniosek.

3. Dokumenty i inne informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 3, mogą być również udostępniane poprzez wyłożenie, wywieszenie lub zainstalowanie urządzenia umożliwiającego zapoznanie się z nimi w miejscach ogólnie dostępnych.

4. Decyzje w sprawach dotyczących dostępu do informacji publicznej wydaje Szef Kancelarii Senatu.

5. (uchylony)

Art. 37a. Zawodowa działalność lobbingowa może być wykonywana na terenie Senatu.

Art. 38. Informacje o planowanym posiedzeniu Senatu oraz przewidywanym porządku obrad przekazywane są agencjom informacyjnym.

⁷⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 2 uchwały, o której mowa w odnośniku 3.

Art. 39. 1. Z przebiegu posiedzenia Senatu sporządza się protokół oraz sprawozdanie stenograficzne, które stanowią jedyne urzędowe stwierdzenie przebiegu obrad.

2. Protokół posiedzenia Senatu obejmuje krótki zapis o przebiegu obrad, a także – w załącznikach – pełne teksty uchwalonych ustaw, podjętych uchwał, przedłożonych sprawozdań i wniosków oraz innych materiałów rozpatrywanych przez Senat.

3. Protokół oraz sprawozdanie stenograficzne, wraz z załącznikami, udostępniane są senatorom w terminie 30 dni po posiedzeniu Senatu. Robocza wersja sprawozdania stenograficznego jest udostępniana senatorom następnego dnia po dniu obrad.

4. Senator oraz każdy uczestnik posiedzenia biorący udział w debacie mogą, nie później niż do dnia rozpoczęcia obrad następnego po udostępnieniu protokołu posiedzenia Senatu, zgłosić zastrzeżenia lub poprawkę do sporządzonego protokołu. O uwzględnieniu poprawki decyduje Marszałek Senatu.

5. Protokół, do którego nie wniesiono zastrzeżeń lub poprawek, uważa się za przyjęty. Przyjęcie protokołu potwierdza podpisem Marszałek Senatu lub przewodniczący obradom wicemarszałek oraz prowadzący protokół sekretarz posiedzenia. Protokół, opatrzony pieczęcią Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przechowuje się w archiwum Senatu.

6. Imienne wyniki głosowania przeprowadzonego przy użyciu aparatury elektronicznej oraz wyniki głosowania imiennego przeprowadzonego przy użyciu kart do głosowania są publikowane w sprawozdaniu stenograficznym.

7. Drukowanie sprawozdań stenograficznych zarządza Marszałek Senatu.

Art. 40. (uchylony)

Art. 41. (uchylony)

Rozdział 2

Obrady

Art. 42. 1. Obradami Senatu kieruje Marszałek Senatu przy pomocy dwóch, wyznaczonych przez Marszałka, sekretarzy Senatu.

2. Przewodniczący obradom Marszałek Senatu dokonuje wykładni Regulaminu Senatu i decyduje o sposobie stosowania przepisów Regulaminu Senatu w toku obrad.

Art. 43. 1. Marszałek Senatu przedstawia Senatowi do zatwierdzenia projekt porządku obrad.

2. Jeżeli przedstawiony przez Marszałka projekt porządku obrad nie uwzględnia wniosków, o których mowa w art. 34 ust. 3, a są one podtrzymywane przez wnioskodawców, o uwzględnieniu wniosków rozstrzyga Senat.

Art. 44. 1. Marszałek Senatu udziela głosu w sprawach objętych porządkiem obrad.

2. Senatorowie, którzy zamierzają wziąć udział w dyskusji nad określonym punktem porządku obrad, zapisują się do głosu u prowadzącego listę mówców sekretarza Senatu.

2a. Każdy senator może złożyć na piśmie niewyłoszone przemówienie do protokołu. Tekst takiego przemówienia zamieszcza się w sprawozdaniu stenograficznym.

2b. Marszałek Senatu odmawia przyjęcia przemówienia, o którym mowa w ust. 2a, jeżeli:

- 1) nie jest możliwe ustalenie jego treści,
- 2) oczywiste jest, że niemożliwe byłoby wyłoszenie go w czasie, który przysługuje senatorowi w dyskusji.

3. Podpisane wnioski o charakterze legislacyjnym senatorowie składają do zamknięcia dyskusji nad danym punktem porządku obrad.

4. Marszałek Senatu udziela głosu senatorom według kolejności zapisu. Pierwszym przemawiającym jest sprawozdawca, a jeżeli w komisji istniała rozbieżność, kolejnymi przemawiającymi są sprawozdawcy mniejszości komisji.

5. Przed przystąpieniem do dyskusji senatorowie mogą zgłaszać z miejsca trwające nie dłużej niż 1 minutę zapytania do sprawozdawcy w związku z referowaną ustawą, projektem ustawy, uchwałą lub sprawą.

6. Senatorowie mogą także zgłaszać z miejsca trwające nie dłużej niż 1 minutę zapytania, związane z omawianym punktem porządku obrad, do obecnych na posiedzeniu osób wymienionych w art. 33 ust. 1 i 2, w sprawach kierowanych przez nie urzędów lub instytucji. Za zgodą senatora odpowiedź może być udzielona niezwłocznie w formie pisemnej.

7. Marszałek Senatu może zwrócić uwagę senatorowi, który w swoim wystąpieniu odbiega od przedmiotu obrad, przywołaniem senatora „proszę do rzeczy”. Po dwukrotnym przywołaniu senatora „proszę do rzeczy” Marszałek może odebrać przemawiającemu głos.

Art. 45. Przedmiotem obrad Senatu są w szczególności:

- 1) ustawy uchwalone przez Sejm,
- 2) inicjatywy ustawodawcze Senatu i inne uchwały,
- 3) sprawozdania oraz informacje przedstawiane Senatowi przez Trybunał Konstytucyjny, Krajową Radę Sądownictwa, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Krajową Radę Radiofonii i Telewizji oraz Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu,
- 4) informacje Rady Ministrów i członków Rady Ministrów, w tym dotyczące spraw Polonii i Polaków za granicą.

Art. 45a. Senat rozpatruje, po wcześniejszym doręczeniu senatorom, informację Rady Ministrów o udziale Rzeczypospolitej Polskiej w pracach Unii Europejskiej.

Art. 46. 1. Przemówienie sprawozdawcy komisji nie może trwać dłużej niż 20 minut, a przemówienie senatora w dyskusji – dłużej niż 10 minut, chyba że Marszałek Senatu ze względu na wagę przedmiotu obrad dopuści dłuższy czas przemówień.

2. W dyskusji nad daną sprawą senator może zabierać głos tylko dwa razy. Powtórne przemówienie senatora w tej samej sprawie nie może trwać dłużej niż 5 minut.

3. O przedłużeniu czasu przemówienia lub o dodatkowym udzieleniu mówcy głosu decyduje Marszałek.

4. Marszałek może podjąć decyzję o skreśleniu z protokołu wypowiedzi senatora, któremu nie udzielił głosu lub który kontynuował przemówienie po odebraniu mu głosu.

Art. 47. 1. Marszałek Senatu czuwa nad przestrzeganiem w toku obrad Regulaminu Senatu oraz powagi i porządku na sali posiedzeń.

2. Marszałek przywołuje „do porządku” senatora, który zakłóca porządek obrad.

3. Marszałek przywołuje „do porządku z zapisaniem do protokołu” senatora, który dopuścił się ciężkiego naruszenia porządku obrad.

4. Marszałek może podjąć decyzję o wykluczeniu senatora z posiedzenia, jeżeli senator zakłóca porządek obrad, pomimo że na tym samym posiedzeniu został już przywołany „do porządku z zapisaniem do protokołu”.

5. W przypadku określonym w ust. 4 Marszałek może zarządzić przerwę w obradach.

6. Od decyzji Marszałka, o której mowa w ust. 3 i 4, senator może odwołać się do Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich. Komisja odwołanie oddala bądź zwraca się do Marszałka o uchylenie decyzji. Marszałek uwzględni wniosek Komisji albo sprawę przedstawia Senatowi do rozstrzygnięcia.

7. Do czasu rozstrzygnięcia sprawy senator nie bierze udziału w posiedzeniu, na którym zapadła decyzja o wykluczeniu.

Art. 48. 1. Poza porządkiem obrad lub w związku z debatą Marszałek Senatu udziela głosu jedynie w celu zgłoszenia wniosku formalnego, repliki lub sprostowania błędnie zrozumianej lub nieściśle przytoczonej wypowiedzi. Wystąpienie takie nie może trwać dłużej niż 3 minuty.

2. Do wniosków formalnych zalicza się wnioski o:

- 1) ogłoszenie przerwy lub odroczenie posiedzenia,
- 2) uchwalenie tajności posiedzenia,
- 3) zamknięcie listy zgłoszonych mówców,
- 4) odroczenie lub zamknięcie dyskusji,
- 5) przejście do porządku obrad,
- 6) odesłanie do komisji,
- 7) głosowanie bez dyskusji,
- 8) uzupełnienie lub zmianę projektu porządku obrad albo porządku obrad,
- 9) zmianę sposobu prowadzenia obrad, dyskusji i przeprowadzenia głosowania,
- 10) ograniczenie czasu przemówień,
- 11) stwierdzenie quorum,
- 12) policzenie głosów.

3. Wniosek formalny powinien zawierać żądanie i zwięzłe uzasadnienie.

4. O przyjęciu lub odrzuceniu wniosku formalnego Senat rozstrzyga po wysłuchaniu wnioskodawcy i ewentualnie jednego przeciwnika wniosku.

Art. 49. 1. Marszałek Senatu na końcu posiedzenia, po wyczerpaniu porządku obrad udziela głosu senatorom w celu wygłoszenia oświadczeń senatorskich. Przedmiotem oświadczenia mogą być sprawy związane z wykonywaniem mandatu, przy czym nie może ono dotyczyć spraw będących przedmiotem porządku obrad bieżącego posiedzenia Senatu.

2. Oświadczenia senatorskie nie mogą trwać dłużej niż 5 minut. Każdy senator może złożyć na piśmie niewygłoszone oświadczenie do protokołu. Tekst takiego oświadczenia zamieszcza się w sprawozdaniu stenograficznym.

2a. Marszałek Senatu odmawia przyjęcia niewygłoszonego oświadczenia, o którym mowa w ust. 2, jeżeli:

- 1) nie jest możliwe ustalenie jego treści,
- 2) oczywiste jest, że niemożliwe byłoby wygłoszenie go w czasie, który przysługuje senatorowi.

3. Nad oświadczeniem senatorskim nie przeprowadza się dyskusji.

4. Oświadczenia senatorów, jeżeli zawierają wnioski i uwagi kierowane do członków Rady Ministrów, przedstawicieli organów i instytucji państwowych lub samorządowych, są niezwłocznie przekazywane przez Marszałka Senatu do wskazanych adresatów w celu zajęcia stanowiska.

5. Odpowiedzi udzielane są senatorom w formie pisemnej, w terminie nie dłuższym niż 30 dni od dnia przekazania oświadczenia.

6. W przypadku przekroczenia terminu, o którym mowa w ust. 5, albo udzielenia odpowiedzi oczywiście niewystarczającej, przepis art. 8 ust. 1 pkt 13 i 14 stosuje się odpowiednio.

Art. 50. 1. Poza kolejnością mówców Marszałek udziela głosu Prezesowi Rady Ministrów i członkom Rady Ministrów, ilekroć tego zażądata.

2. Poza kolejnością mówców Marszałek udziela głosu również osobom wymienionym w art. 32 ust. 2 i art. 33 ust. 1 oraz może udzielić głosu zaproszonym gościom.

Art. 51. Poza kolejnością mówców Marszałek może udzielić głosu sprawozdawcy i przewodniczącemu komisji, która opracowywała sprawozdanie.

Art. 52. 1. Sprawozdawca komisji omawia zamieszczone w sprawozdaniu wnioski, wyjaśniając skutki wiążące się z ich uchwaleniem oraz istniejące między nimi powiązania lub sprzeczności.

2. Po wyczerpaniu listy mówców Marszałek Senatu zamyka dyskusję. Jeżeli w sprawozdaniach komisji zostały przedstawione odmienne wnioski lub podczas obrad Senatu zostały zgłoszone wnioski, o których mowa w art. 44 ust. 3, właściwe komisje ustosunkowują się do tych wniosków w trakcie zarządzonej przez Marszałka Senatu przerwy w obradach.

3. Komisje obradują wspólnie. W sprawozdaniu połączonych komisji zamieszcza się zestawienie wniosków zawartych w sprawozdaniach komisji i wniosków senatorów zgłoszonych w toku dyskusji.

4. Wnioskodawca może dokonać zmian treści swojego wniosku, jeżeli komisje uznają, że zmiany nie stanowią istotnej modyfikacji treści wniosku.

5. Komisje mogą nadać wnioskowi brzmienie ograniczające jego treść wyłącznie do proponowanej zmiany w przepisie. Jeżeli wnioskodawca jest obecny na posiedzeniu komisji, komisje zapoznają się z jego stanowiskiem.

6. Po przerwie mogą zabrać głos jedynie sprawozdawcy i wnioskodawcy.

7. Do czasu przystąpienia przez Senat do głosowania wnioskodawca może wycofać swój wniosek. Każdy senator może podtrzymać wycofany wniosek, przejmując uprawnienia dotychczasowego wnioskodawcy.

Rozdział 3

Głosowanie

Art. 53. 1. Po zamknięciu dyskusji lub wystąpieniu sprawozdawcy komisji Marszałek Senatu oznajmia, że Senat przystępuje do głosowania. Od tej chwili można zabierać głos tylko w celu zgłoszenia lub uzasadnienia wniosku formalnego o sposobie lub porządku głosowania albo zadania sprawozdawcy pytań o wyjaśnienie treści głosowanej poprawki.

2. Głosowanie jest jawne i odbywa się przez podniesienie ręki oraz naciśnięcie przycisku aparatury elektronicznej rejestrującej indywidualne stanowiska głosujących senatorów.

3. Na wniosek Marszałka Senatu lub co najmniej 20 senatorów oraz w przypadku awarii aparatury elektronicznej głosowanie odbywa się przez:

- 1) podniesienie ręki przy jednoczesnym zarządzeniu przez Marszałka Senatu obliczenia głosów przez sekretarzy Senatu albo
- 2) użycie kart do głosowania podpisanych imieniem i nazwiskiem senatora (głosowanie imienne).

4. (uchylony)

5. Głosowanie imienne odbywa się przy wykorzystaniu przygotowanej w tym celu urny. Senatorowie kolejno, w porządku alfabetycznym, wezwani przez sekretarza Senatu wrzucają swoje karty do urny. Otwarcia urny oraz obliczenia głosów dokonuje trzech wyznaczonych przez Marszałka Senatu sekretarzy Senatu.

6. Głosowanie w sprawach personalnych jest tajne, z wyłączeniem głosowań w sprawie składów komisji senackich oraz odwołania przewodniczącego komisji w przypadku złożenia przez niego Marszałkowi Senatu pisemnej rezygnacji z pełnionej funkcji.

7. Głosowanie tajne odbywa się przy użyciu opieczętowanych kart do głosowania. Przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio.

8. Wyniki głosowania ogłasza Marszałek Senatu. Wyniki głosowania imiennego oraz głosowania tajnego Marszałek ogłasza na podstawie protokołu przedstawionego przez sekretarzy Senatu dokonujących obliczenia głosów. Wyniki głosowania są ostateczne i nie mogą być przedmiotem dyskusji.

Art. 54. 1. Porządek głosowania jest następujący:

- 1) głosowanie nad wnioskiem o odrzucenie ustawy,
- 2) głosowanie nad wnioskiem o przyjęcie ustawy bez poprawek,

- 3) głosowanie nad poprawkami do poszczególnych artykułów lub ustępów, według kolejności przepisów ustawy:
  - a) w pierwszej kolejności poddaje się pod głosowanie poprawki, których przyjęcie lub odrzucenie rozstrzyga o innych poprawkach; w przypadku przyjęcia poprawki wykluczającej inne poprawki, poprawek tych nie poddaje się pod głosowanie,
  - b) w przypadku zgłoszenia do tego samego przepisu kilku poprawek, jako pierwszą poddaje się pod głosowanie poprawkę najdalej idącą; o kolejności głosowania rozstrzyga Marszałek po zasięgnięciu opinii sprawozdawcy,
  - c) poprawki pociągające za sobą zmiany w innych przepisach poddaje się pod głosowanie łącznie,
- 4) Marszałek może zarządzić łączne głosowanie nad pewną grupą poprawek, jeżeli nie zgłoszono w tym zakresie wniosku przeciwnego,
- 5) głosowanie za przyjęciem uchwały w całości ze zmianami wynikającymi z przyjętych poprawek, a w przypadku odrzucenia wszystkich poprawek – głosowanie nad wnioskiem o przyjęcie ustawy bez poprawek, jeżeli wniosek taki zostanie zgłoszony.

2. Marszałek może odroczyć głosowanie nad całością uchwały na czas potrzebny do stwierdzenia, czy skutek przyjętych poprawek nie zachodzą sprzeczności pomiędzy poszczególnymi przepisami.

3. Senat może poddać pod głosowanie uchwałę w całości, łącznie z poprawkami, jeżeli nie zgłoszono w tym zakresie sprzeciwu.

4. Marszałek Senatu nie poddaje pod głosowanie:

- 1) wniosków do uchwały Sejmu, o której mowa w art. 72 ust. 1, wykraczających poza zakres określony w art. 72 ust. 3,
- 2) wniosków do projektu, o którym mowa w art. 85a ust. 3 pkt 1, wykraczających poza zakres określony w art. 85c.

4a. Marszałek Senatu, przed poddaniem pod głosowanie poprawki do ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej, jeśli istnieje wątpliwość co do zakresu poprawki, może zwrócić się do Komisji Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej⁷⁾ o wyrażenie opinii.

5. W razie niepodjęcia uchwały, Senat może przekazać ustawę do ponownego rozpatrzenia przez właściwe komisje.

Art. 55. (uchylony)

Art. 56. Reasumpcja uchwały jest dopuszczalna tylko w trakcie tego samego posiedzenia Senatu i wyłącznie w przypadku ujawnienia oczywistego błędu w uprzednio podjętej uchwale.

Art. 57. Podjętą przez Senat uchwałę dotyczącą rozpatrywanej ustawy Marszałek Senatu przekazuje Marszałkowi Sejmu.

DZIAŁ VI

Komisje i ich członkowie

Art. 58. 1. Pierwsze posiedzenie komisji zwołuje i prowadzi Marszałek Senatu. Na posiedzeniu tym komisja wybiera ze swego składu kandydata na przewodniczącego.

2. Przewodniczący organizuje pracę komisji i jest odpowiedzialny za jej działalność.

3. Komisja wybiera ze swego składu i odwołuje zastępcę przewodniczącego. Za zgodą Prezydium Senatu komisja może wybrać ze swego składu więcej niż jednego zastępcę przewodniczącego. Zastępca przewodniczącego pełni obowiązki przewodniczącego w razie jego nieobecności oraz obowiązki powierzone mu przez przewodniczącego.

4. Sekretarz prowadzi protokół i jest odpowiedzialny za dokumentację komisji.

5. W imieniu komisji dokumenty podpisuje przewodniczący.

Art. 59. 1. Posiedzenia komisji odbywają się w terminach określonych przez samą komisję lub jej przewodniczącego. Na wniosek Marszałka Senatu, Prezydium Senatu lub pisemny wniosek 1/4 ogólnej liczby członków komisji przewodniczący jest obowiązany zwołać posiedzenie w celu rozpatrzenia określonej sprawy.

2. Senatorowie mogą zwracać się do komisji o rozpatrzenie określonych spraw.

3. Posiedzenia komisji są jawne.

4. Komisja, na wniosek Marszałka Senatu, przewodniczącego komisji lub co najmniej 3 członków komisji, może zdecydować o utajnieniu obrad lub odbyciu posiedzenia zamkniętego. Komisja, postanawiając o tajności obrad lub odbyciu posiedzenia zamkniętego, określa osoby, których udział w posiedzeniu jest niezbędny. Przepisy art. 36 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 60. 1. W posiedzeniach komisji mogą uczestniczyć senatorowie niebędący jej członkami. Mogą oni zabierać głos w dyskusji i składać wnioski bez prawa udziału w głosowaniu.

2. W posiedzeniach komisji mogą uczestniczyć posłowie, przedstawiciele Rady Ministrów i organów administracji rządowej, a także wybrani w Rzeczypospolitej Polskiej posłowie do Parlamentu Europejskiego.

2a. W posiedzeniach komisji, na których rozpatrywane są ustawy lub projekty ustaw, mogą uczestniczyć podmioty wykonujące zawodową działalność lobbingową. Podmioty te mają prawo, na zasadach określonych przez przewodniczącego komisji, przedstawiać oczekiwany przez nie sposób rozstrzygnięcia.

3. Na żądanie komisji albo przewodniczącego komisji, w sprawach będących przedmiotem jej zakresu działania, przedstawiciele Rady Ministrów, państwowych i samorządowych organów, instytucji, zakładów i przedsiębiorstw, spółek prawa handlowego z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych oraz organizacji społecznych korzystających z dotacji z budżetu państwa są obowiązani do współpracy z komisją, w szczególności do:

- 1) przedstawienia informacji, wyjaśnień, opinii w formie pisemnej lub przy wykorzystaniu odpowiedniego nośnika,
- 2) przekazania materiałów,
- 3) czynnego udziału w posiedzeniach komisji.

4. Radę Ministrów w pracach komisji reprezentuje upoważniony członek Rady Ministrów, sekretarz stanu, podsekretarz stanu, pełnomocnik rządu lub kierownik urzędu centralnego, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach także inna osoba czynna w danym dziale administracji rządowej dysponująca pisemnym upoważnieniem Prezesa Rady Ministrów. Pozostałe podmioty reprezentuje osoba upoważniona w trybie właściwym dla danego podmiotu do jego reprezentowania na zewnątrz albo – za zgodą przewodniczącego komisji – inna osoba.

5. Przy realizowaniu obowiązku współpracy podmioty wymienione w ust. 3 obowiązane są kierować się terminem wyznaczonym przez przewodniczącego komisji. Przepis art. 49 ust. 6 stosuje się odpowiednio.

6. Przewodniczący komisji mogą zlecać sporządzenie opinii oraz mogą zapraszać do udziału w posiedzeniach ekspertów, przedstawicieli środowisk i organizacji zainteresowanych przedmiotem pracy komisji oraz inne osoby.

Art. 61. 1. Druki senackie oraz inne materiały dotyczące spraw rozpatrywanych na posiedzeniu komisji powinny być doręczone jej członkom nie później niż w dniu poprzedzającym posiedzenie.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się:

- 1) jeżeli posiedzenie komisji zostało zwołane w trakcie obrad Senatu i w związku z tymi obradami,
- 2) w szczególnych wypadkach, za zgodą komisji.

Art. 62. 1. Uchwały komisji zapadają większością głosów w obecności co najmniej 1/3 jej członków.

2. Komisje mogą odbywać posiedzenia wspólne, którym przewodniczy jeden z przewodniczących tych komisji. Do posiedzeń wspólnych komisji stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące posiedzeń komisji, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. W przypadku wspólnych obrad komisji podejmowanie uchwał wymaga obecności co najmniej 1/3 członków każdej z obradujących komisji.

4. Wnioskiem mniejszości komisji jest wniosek, który:

- 1) był poddany pod głosowanie i uzyskał co najmniej 2 głosy poparcia, albo
- 2) został wykluczony przez przyjęcie innego wniosku, ale uzyskał poparcie co najmniej 2 senatorów.

5. W trakcie obrad komisji przepisy art. 53 ust. 2–8 i art. 54–56 stosuje się odpowiednio. W sprawie odwołania zastępcy przewodniczącego komisji, w przypadku złożenia przez niego przewodniczącemu komisji pisemnej rezygnacji z pełnionej funkcji, przeprowadza się głosowanie jawne.

Art. 63. 1. W sprawach przekazanych komisji do rozpatrzenia przez Senat, Prezydium Senatu lub Marszałka Senatu, komisja przedstawia sprawozdanie.

2. Wnioski nieprzyjęte przez komisję, na żądanie wnioskodawców, zamieszcza się w sprawozdaniu jako wnioski mniejszości.

3. Komisja wybiera ze swojego składu sprawozdawcę, który przedstawia w sposób obiektywny wnioski zawarte w sprawozdaniu komisji. W przypadku gdy sprawozdanie komisji dotyczy ustawy lub projektu ustawy, sprawozdawca informuje o działaniach podejmowanych w trakcie prac komisji przez podmioty wykonujące zawodową działalność lobbingsową, wraz ze wskazaniem oczekiwanego przez nie sposobu rozstrzygnięcia oraz stanowiska komisji w tej sprawie.

Art. 64. Komisje mogą ze swojego składu powoływać podkomisje, określając ich skład oraz zakres działania. Powołanie podkomisji stałej wymaga zgody Marszałka Senatu podjętej po zasięgnięciu opinii Prezydium Senatu.

Art. 65. Senatorowi, który w swoim wystąpieniu odbiega od przedmiotu obrad komisji, przewodniczący komisji może zwrócić uwagę przywołaniem senatora „proszę do rzeczy”. Po dwukrotnym przywołaniu senatora „proszę do rzeczy” przewodniczący komisji może odebrać senatorowi głos.

Art. 66. 1. Z przebiegu posiedzenia komisji sporządza się protokół i zapis stenograficzny.

2. Członek komisji może zgłosić zastrzeżenia do protokołu najpóźniej w dniu najbliższego po udostępnieniu tego protokołu posiedzenia komisji; o przyjęciu lub odrzuceniu zastrzeżeń decyduje komisja. Protokół, do którego nie wniesiono zastrzeżeń, uważa się za przyjęty. Protokół podpisuje przewodniczący komisji prowadzący obrady.

Art. 67. Na zakończenie kadencji komisja sporządza sprawozdanie ze swojej działalności.

DZIAŁ VII

Postępowanie w sprawie ustaw uchwalonych przez Sejm

Art. 68. 1. Marszałek Senatu kieruje ustawę uchwaloną przez Sejm i przekazaną do Senatu do właściwych komisji senackich.

1a. Rozpatrując ustawę wykonującą prawo Unii Europejskiej właściwa komisja może zwrócić się do Komisji Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej⁷⁾ o wyrażenie opinii o ustawie lub jej części.

1b. Na posiedzenie komisji, na którym rozpatrywana jest ustawa uchwalona przez Sejm, przewodniczący komisji zaprasza upoważnionego przedstawiciela wnioskodawcy projektu tej ustawy i posła sprawozdawcę.

2. Komisje po rozpatrzeniu ustawy przygotowują w terminie nie dłuższym niż 18 dni, a w przypadku ustawy wniesionej jako projekt pilny oraz ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej – w terminie wyznaczonym przez Marszałka Senatu, projekt uchwały Senatu w sprawie ustawy uchwalonej przez Sejm, w którym proponują:

- przyjęcie ustawy bez poprawek albo
- wprowadzenie do jej tekstu poprawek, albo
- odrzucenie ustawy.

2a. Jeżeli żaden z poddanych pod głosowanie wniosków dotyczących ustawy nie uzyskał większości głosów, w sprawozdaniu komisji zamieszcza się wszystkie te wnioski.

3. Przewodniczący komisji może wystąpić do Marszałka Senatu o przedłużenie terminu określonego w ust. 2.

4. Uchwałę w sprawie ustawy uchwalonej przez Sejm Senat podejmuje w ciągu 30 dni od dnia jej przekazania.

Art. 69. 1. Jeżeli w toku prac nad ustawą uchwaloną przez Sejm komisja dostrzeże potrzebę wprowadzenia zmian legislacyjnych wykraczających poza materię rozpatrywanej ustawy, to wraz ze sprawozdaniem dotyczącym tej ustawy może przedstawić wniosek o podjęcie inicjatywy ustawodawczej wraz z projektem odpowiedniej ustawy.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, przedstawia sprawozdawca komisji omawiający wnioski dotyczące ustawy.

3. Po wysłuchaniu wniosku Senat rozstrzyga o przystąpieniu do drugiego czytania projektu ustawy, z wyłączeniem stosowania art. 79, art. 79a oraz art. 80 ust. 1, 1a, 2 i 4. Drugie czytanie projektu ustawy przeprowadza się na tym samym posiedzeniu, jako odrębny punkt porządku obrad.

4. Niepodjęcie uchwały w sprawie przystąpienia do drugiego czytania oznacza skierowanie projektu ustawy do rozpatrzenia w trybie określonym w dziale IX.

Art. 70. 1. Uchwałę w sprawie ustawy o zmianie Konstytucji Senat podejmuje w ciągu 60 dni od dnia jej przekazania. Podjęcie przez Senat uchwały wymaga bezwzględnej większości głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

2. Do postępowania w sprawie ustawy o zmianie Konstytucji nie mają zastosowania art. 32 ust. 3 i art. 34 ust. 2 zdanie drugie.

Art. 71. 1. Uchwałę w sprawie ustawy wniesionej jako projekt pilny Senat podejmuje w ciągu 14 dni od dnia jej przekazania.

2. Do postępowania w sprawie ustawy wniesionej jako projekt pilny nie mają zastosowania art. 16 ust. 3 pkt 1 i 2 oraz terminy określone w art. 32 ust. 2 i art. 34 ust. 2.

Art. 72. 1. Marszałek Senatu kieruje uchwałą Sejmu w sprawie usunięcia niezgodności w ustawie, w rozumieniu art. 122 ust. 4 Konstytucji, do właściwych komisji, w tym do Komisji Ustawodawczej. Komisje obradują wspólnie.

2. Komisje w terminie określonym przez Marszałka Senatu, nie dłuższym jednak niż 14 dni, przygotowują projekt uchwały Senatu w sprawie usunięcia niezgodności w ustawie, w którym proponują:

- przyjęcie uchwały Sejmu bez poprawek,
- wprowadzenie do tekstu uchwały Sejmu poprawek.

2a. Przepis art. 68 ust. 2a stosuje się odpowiednio.

3. Wnioski zgłaszane przez komisje oraz senatorów do uchwały Sejmu w sprawie usunięcia niezgodności w ustawie mogą obejmować wyłącznie zmiany zmierzające do usunięcia niezgodności ustawy z Konstytucją oraz ich niezbędne konsekwencje.

DZIAŁ VIII

Postępowanie w sprawie ustawy budżetowej

Art. 73. 1. Ustawę budżetową Marszałek Senatu kieruje do komisji senackich.

2. Komisje senackie, po rozpatrzeniu właściwych części budżetowych, przekazują swoje opinie Komisji Budżetu i Finansów Publicznych, która na ich podstawie przygotowuje projekt uchwały Senatu, w którym proponuje:

- przyjęcie ustawy bez poprawek albo
- wprowadzenie poprawek.

2a. Przepis art. 68 ust. 2a stosuje się odpowiednio.

3. Nieuwzględnienie przez Komisję Budżetu i Finansów Publicznych opinii, o których mowa w ust. 2, wymaga uzasadnienia.

Art. 74. Uchwałę w sprawie ustawy budżetowej Senat podejmuje w ciągu 20 dni od dnia jej przekazania.

Art. 75. W trakcie postępowania nad ustawą budżetową komisje mogą przesłuchiwać upoważnionych przedstawicieli właściwych resortów.

DZIAŁ VIIIA

**Postępowanie w sprawach związanych z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej
w Unii Europejskiej**

Rozdział 1

Opiniowanie dokumentów przedkładanych Marszałkowi Senatu

Art. 75a. 1. Marszałek Senatu kieruje do Komisji Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej⁷⁾ dokumenty przedkładane w sprawach związanych z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej.

2. Na wniosek przewodniczącego Komisji Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej⁷⁾, Marszałek Senatu może skierować dokumenty, o których mowa w ust. 1, do właściwych komisji senackich.

3. Przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej⁷⁾ zawiadamia przewodniczących właściwych komisji senackich o terminie posiedzenia w sprawie rozpatrzenia dokumentu, o którym mowa w ust. 1.

Art. 75b. 1. Komisja Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej⁷⁾ może uchwalić opinię:

- 1) o projekcie aktu ustawodawczego lub innego aktu prawnego Unii Europejskiej,
- 2) o stanowisku Rzeczypospolitej Polskiej zajmowanym w trakcie przebiegu procedur stanowienia prawa Unii Europejskiej,
- 3) o stanowisku Rzeczypospolitej Polskiej, jakie Rada Ministrów ma zamiar zająć podczas rozpatrywania projektu aktu ustawodawczego lub innego aktu prawnego w Radzie Unii Europejskiej,
- 4) o innym przedłożonym dokumencie.

2. W przypadku, o którym mowa w art. 75a ust. 2, Komisja Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej⁷⁾ uchwała opinię na podstawie opinii komisji, do której skierowano dokumenty. Nieuwzględnienie opinii komisji wymaga uzasadnienia.

Art. 75c. 1. Jeżeli organem właściwym do wydania opinii jest Senat, komisja po rozpatrzeniu sprawy składa Marszałkowi Senatu, w terminie przez niego wyznaczonym, wniosek o podjęcie inicjatywy uchwałodawczej wraz z projektem opinii Senatu.

2. Marszałek Senatu kieruje projekt opinii Senatu do właściwych komisji, w tym do Komisji Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej⁷⁾.

Rozdział 2

Przestrzeganie zasady pomocniczości

Art. 75d. 1. Jeżeli komisja uchwali opinię, w której uzna, iż rozpatrywany projekt aktu ustawodawczego Unii Europejskiej nie jest zgodny z zasadą pomocniczości, składa Marszałkowi Senatu wniosek o podjęcie inicjatywy uchwałodawczej wraz z projektem opinii Senatu o niezgodności projektu z zasadą pomocniczości.

2. Marszałek Senatu kieruje projekt opinii Senatu do właściwych komisji, w tym do Komisji Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej⁷⁾.

Art. 75e. 1. Projekt uchwały Senatu w sprawie wniesienia do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej skargi w sprawie naruszenia przez akt ustawodawczy Unii Europejskiej zasady pomocniczości, wraz ze skargą, może wnieść komisja.

2. Marszałek Senatu kieruje projekt uchwały, o której mowa w ust. 1, do właściwych komisji, w tym do Komisji Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej⁷⁾.

Rozdział 3

Wyrażanie sprzeciwu

Art. 75f. 1. Marszałek Senatu kieruje do właściwych komisji, w tym do Komisji Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej⁷⁾, do rozpatrzenia sprawy, w których Senat może wyrazić sprzeciw na podstawie art. 48 ust. 7 Traktatu o Unii Europejskiej oraz art. 81 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

2. Komisje po rozpatrzeniu sprawy, w terminie wyznaczonym przez Marszałka Senatu, przedstawiają Senatowi wspólne sprawozdanie, w którym wyrażają swoją opinię.

Art. 75g. Senat podejmuje uchwałę w sprawie wyrażenia sprzeciwu, o którym mowa w art. 48 ust. 7 Traktatu o Unii Europejskiej oraz art. 81 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

DZIAŁ IX

Postępowanie w sprawie inicjatyw ustawodawczych Senatu i innych uchwał

Art. 76. 1. Senat podejmuje postępowanie w sprawie inicjatywy ustawodawczej na wniosek komisji lub co najmniej 10 senatorów.

2. O podjęciu postępowania w sprawie inicjatywy ustawodawczej Marszałek Senatu zawiadamia Marszałka Sejmu i Prezesa Rady Ministrów.

Art. 77. 1. Wniosek o podjęcie inicjatywy ustawodawczej wraz z projektem ustawy składa się w formie pisemnej Marszałkowi Senatu; wnosząc projekt wnioskodawca wskazuje swego przedstawiciela upoważnionego do reprezentowania go w pracach nad tym projektem.

2. Do projektu ustawy dołącza się uzasadnienie, które powinno zawierać:

- 1) wyjaśnienie celu ustawy,
- 2) przedstawienie rzeczywistego stanu w dziedzinie, która ma zostać uregulowana,
- 3) wykazanie różnic pomiędzy dotychczasowym a przewidywanym stanem prawnym,
- 4) przedstawienie oczekiwanych skutków społecznych, gospodarczych, finansowych i prawnych,
- 5) przedstawienie założeń podstawowych aktów wykonawczych do ustawy,
- 6) oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej albo oświadczenie, że przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

3. Marszałek Senatu może zwrócić się do senatora będącego reprezentantem wnioskodawcy projektu o uzupełnienie treści uzasadnienia, jeżeli nie spełnia ono wymagań określonych w ust. 2.

Art. 78. 1. Rozpatrywanie projektów ustaw odbywa się w trzech czytaniach.

2. Wnioskodawca, do czasu zakończenia drugiego czytania, może wycofać wniesiony przez siebie projekt. Wniosek o podjęcie inicjatywy ustawodawczej złożony przez co najmniej 10 senatorów uważa się za wycofany również wówczas, gdy liczba senatorów popierających wniosek jest mniejsza niż 10.

Art. 78a. W razie uzasadnionych wątpliwości co do zgodności projektu lub zgłoszonych do niego poprawek z prawem Unii Europejskiej, jego wnioskodawca lub rozpatrujące go komisje żądają przedstawienia informacji w tym zakresie, w terminie przez siebie wyznaczonym, od ministra właściwego do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej.

Art. 79. 1. Marszałek Senatu kieruje projekt ustawy do właściwych komisji, w tym do Komisji Ustawodawczej.

2. Komisje, do których skierowany został do rozpatrzenia w pierwszym czytaniu projekt ustawy, obradują nad nim wspólnie. Komisje te mogą zwrócić się do innych komisji o wyrażenie opinii o projekcie lub jego części.

3. W posiedzeniach komisji obowiązany jest uczestniczyć przedstawiciel wnioskodawcy.

Art. 79a. 1. Przewodniczący Komisji Ustawodawczej zwraca się o przedstawienie opinii o projekcie ustawy do właściwych instytucji lub organizacji, jeżeli obowiązek zasięgnięcia takich opinii wynika z przepisów ustawy lub prawa Unii Europejskiej.

2. Projekt ustawy poddaje się konsultacjom społecznym z wykorzystaniem senackiej strony internetowej.

3. Przewodniczący Komisji Ustawodawczej wyznacza termin przedstawienia opinii, o których mowa w ust. 1, oraz uwag w ramach konsultacji społecznych, umożliwiając ich uwzględnienie w trakcie pierwszego czytania projektu ustawy.

Art. 80. 1. Pierwsze czytanie przeprowadza się nie wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia doręczenia senatorom projektu ustawy. Zawiadomienie o pierwszym posiedzeniu komisji w tej sprawie doręcza się wszystkim senatorom nie później niż na 7 dni przed posiedzeniem.

1a. Pierwsze czytanie projektu ustawy obejmuje:

- 1) przedstawienie projektu ustawy przez przedstawiciela wnioskodawcy,
- 2) przeprowadzenie dyskusji oraz zgłaszanie wniosków.

1b. Komisje mogą podjąć uchwałę o przeprowadzeniu wysłuchania publicznego dotyczącego projektu ustawy, wskazując w szczególności dzień i godzinę jego przeprowadzenia.

2. Komisje po rozpatrzeniu projektu ustawy przygotowują, w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące, a w przypadku podjęcia uchwały, o której mowa w ust. 1b – 3 miesiące, od dnia skierowania projektu przez Marszałka Senatu, wspólne sprawozdanie, w którym przedstawiają wniosek o:

- 1) przyjęcie projektu bez poprawek,
- 2) przyjęcie projektu z poprawkami w formie tekstu jednolitego projektu,
- 3) odrzucenie projektu.

3. (uchylony)

4. Przewodniczący komisji mogą wystąpić do Marszałka Senatu o przedłużenie terminu określonego w ust. 2.

5. Na posiedzeniu Senatu sprawozdanie komisji przedstawia wybrany z ich składu senator sprawozdawca.

Art. 80a. 1. Uchwałę komisji o przeprowadzeniu wysłuchania publicznego i informację dotyczącą miejsca jego przeprowadzenia ogłasza się na senackiej stronie internetowej co najmniej na 21 dni przed dniem wysłuchania publicznego.

2. Prawo wzięcia udziału w wysłuchaniu publicznym ma każdy, kto zgłosił komisjom taką wolę co najmniej na 7 dni przed dniem wysłuchania publicznego, w formie pisemnej albo na adres poczty elektronicznej ogłoszony na senackiej stronie internetowej, wskazując:

- 1) imię (imiona) i nazwisko oraz miejsce zamieszkania i adres – w odniesieniu do osób fizycznych,
- 2) nazwę, siedzibę i adres, a także imię (imiona) i nazwisko oraz miejsce zamieszkania i adres osoby reprezentującej na wysłuchaniu publicznym – w odniesieniu do osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej,
- 3) interes, który w odniesieniu do danej regulacji zamierza chronić, lub rozwiązanie prawne, o którego uwzględnienie będzie zabiegać.

3. Jeżeli liczba zgłoszeń przekracza liczbę dostępnych miejsc w sali posiedzeń, przewodniczący komisji ograniczają liczbę osób biorących udział w wysłuchaniu publicznym w oparciu o obiektywne kryterium zastosowane jednolicie wobec wszystkich zainteresowanych. Informację o zastosowanym kryterium i osobach dopuszczonych do udziału w wysłuchaniu publicznym ogłasza się co najmniej na 3 dni przed dniem wysłuchania publicznego na senackiej stronie internetowej.

4. Wysłuchanie publiczne odbywa się na wspólnym posiedzeniu komisji. Porządek obrad tego posiedzenia nie może obejmować innych spraw.

5. Przewodniczący komisji decydują o kolejności i czasie wystąpień osób, które biorą udział w wysłuchaniu publicznym.

6. W szczególnie uzasadnionych przypadkach przewodniczący wspólnego posiedzenia może odroczyć posiedzenie, na którym odbywa się wysłuchanie publiczne, postanawiając o dniu, godzinie i miejscu wznowienia posiedzenia.

7. Komisje ustosunkowują się do uwag zgłoszonych w trakcie wysłuchania publicznego, przedstawiając wynikające z nich wnioski i wskazując w razie potrzeby przyczyny ich nieuwzględnienia. Informację w tej sprawie ogłasza się na senackiej stronie internetowej w ciągu 30 dni od dnia zakończenia wysłuchania publicznego.

Art. 81. 1. Drugie czytanie projektu ustawy obejmuje:

- 1) przedstawienie Senatowi sprawozdania komisji o projekcie ustawy,
- 2) przeprowadzenie dyskusji oraz zgłaszanie wniosków.

2. Przed przystąpieniem do dyskusji senatorowie mogą zgłaszać trwające nie dłużej niż 1 minutę zapytania do sprawozdawcy w związku z przedstawionym sprawozdaniem oraz do upoważnionego przedstawiciela wnioskodawcy, o którym mowa w art. 77 ust. 1.

3. Drugie czytanie kończy się skierowaniem projektu ustawy do komisji w celu ustosunkowania się do zgłoszonych w toku dyskusji wniosków, z zastrzeżeniem ust. 5.

4. Senat, kierując projekt ustawy do komisji, może wyznaczyć im również termin przedstawienia dodatkowego sprawozdania.

5. Jeżeli w trakcie dyskusji nikt nie złoży wniosku przeciwnego do wniosku przedstawionego przez komisję w sprawozdaniu, Senat przystępuje niezwłocznie do trzeciego czytania.

Art. 82. 1. Trzecie czytanie projektu ustawy obejmuje:

- 1) przedstawienie Senatowi dodatkowego sprawozdania komisji, jeżeli projekt był skierowany do komisji po drugim czytaniu,
- 2) głosowanie.

2. W dodatkowym sprawozdaniu komisji zamieszcza się zestawienie wszystkich wniosków zgłoszonych w toku dyskusji. Przepisy art. 52 ust. 4–6 stosuje się odpowiednio.

3. Przed przystąpieniem do głosowania senatorowie mogą zgłaszać trwające nie dłużej niż 1 minutę zapytania do sprawozdawców i wnioskodawców w związku z przedstawionym dodatkowym sprawozdaniem.

4. Wnioskodawca może wycofać swój wniosek zgłoszony w trakcie drugiego czytania; przepis art. 52 ust. 7 stosuje się odpowiednio.

5. Do głosowania nad uchwałą Senatu w sprawie wniesienia inicjatywy ustawodawczej przepisy działu V rozdziału 3 stosuje się odpowiednio, z zastrzeżeniem ust. 6.

6. Porządek głosowania jest następujący:

- 1) głosowanie nad wnioskiem o odrzucenie projektu,
- 2) głosowanie nad poprawkami do poszczególnych artykułów lub ustępów, według kolejności przepisów projektu,
- 3) głosowanie za przyjęciem projektu w całości ze zmianami wynikającymi z przyjętych poprawek.

Art. 83. 1. Uchwałę o wniesieniu inicjatywy ustawodawczej Marszałek Senatu przekazuje Marszałkowi Sejmu.

2. O wniesieniu do Sejmu inicjatywy ustawodawczej Marszałek Senatu zawiadamia Prezesa Rady Ministrów.

Art. 84. 1. Projekt uchwały Senatu może być wniesiony przez komisję, senatorów lub senatora, chyba że Regulamin Senatu stanowi inaczej.

2. Marszałek Senatu może zażądać od wnioskodawcy uzasadnienia projektu uchwały.

3. Rozpatrywanie projektów uchwał odbywa się w trzech czytaniach.

4. Do postępowania z projektami uchwał przepisy art. 77 ust. 1, art. 78 ust. 2, art. 79, art. 80 ust. 1, 1a, 2 i 5, art. 81 i art. 82 stosuje się odpowiednio. Marszałek Senatu może zdecydować o skróceniu terminów, o których mowa w art. 80 ust. 1. Sprawozdanie, o którym mowa w art. 80 ust. 2, przygotowywane jest niezwłocznie.

5. Komisje mogą postanowić o łącznym rozpatrzeniu skierowanych do nich projektów uchwał. W takim przypadku we wspólnym sprawozdaniu komisje przedstawiają wniosek o przyjęcie projektów w formie jednego tekstu jednolitego albo wnioski o odrzucenie każdego projektu.

6. Projekt uchwały Senatu uzgodniony ze wszystkimi klubami i kołami senackimi Marszałek Senatu może włączyć do projektu porządku obrad posiedzenia Senatu z pominięciem pierwszego czytania. Projekt przedstawia Senatowi upoważniony przedstawiciel wnioskodawcy wnosząc o jego przyjęcie bez poprawek.

7.⁸⁾ Projekt uchwały w sprawie ustanowienia roku rokiem osoby albo wydarzenia oraz projekt uchwały związany z przypadającą rocznicą Marszałek Senatu kieruje do Komisji Ustawodawczej. Sprawozdawcą Komisji może być także senator niebędący jej członkiem, jeżeli jest wnioskodawcą projektu uchwały, senatorem popierającym wniosek albo członkiem komisji będącej wnioskodawcą.

8.⁸⁾ Projekt uchwały w sprawie ustanowienia roku rokiem osoby albo wydarzenia może być wniesiony do dnia 30 września poprzedniego roku. Do projektu dołącza się planowany ramowy program obchodów. Komisja Ustawodawcza przedstawia Senatowi sprawozdanie o projekcie do dnia 31 października.

9.⁸⁾ Senat podejmuje nie więcej niż pięć uchwał w sprawie ustanowienia danego roku rokiem osoby albo wydarzenia.

10.⁸⁾ W szczególnie uzasadnionych przypadkach Marszałek Senatu, po zasięgnięciu opinii Prezydium Senatu, może wydłużyć terminy, o których mowa w ust. 8.

Art. 84a. (uchylony)

Art. 84b. (uchylony)

Art. 84c. (uchylony)

Art. 85. W trybie przewidzianym dla uchwał Senat może podejmować rezolucje, oświadczenia, apele i opinie.

DZIAŁ IXA

Wykonywanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego

Art. 85a. 1. Marszałek Senatu kieruje orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego:

- 1) o niezgodności ustawy lub jej części,
- 2) o zgodności ustawy lub jej części, z którego treści wynika potrzeba dokonania zmian w ustawie,
- 3) sygnalizujące uchybienia i luki w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej

do Komisji Ustawodawczej, zlecając jej zbadanie konieczności podjęcia działań ustawodawczych w tym zakresie.

2. Kierując orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego do Komisji, Marszałek Senatu wyznacza jej termin na rozpatrzenie sprawy. Przewodniczący Komisji może wystąpić do Marszałka Senatu o przedłużenie tego terminu.

2a. Przewodniczący Komisji Ustawodawczej zawiadamia przewodniczących właściwych komisji senackich o terminie posiedzenia w sprawie rozpatrzenia orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

3. Po rozpatrzeniu sprawy Komisja:

- 1) składa Marszałkowi Senatu wniosek o podjęcie inicjatywy ustawodawczej wraz z projektem ustawy wykonującej orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego albo
- 2) informuje Marszałka Senatu o przyczynach niezłożenia wniosku o podjęcie inicjatywy ustawodawczej.

Art. 85b. Marszałek Senatu może zwrócić się do właściwych organów państwa z wnioskiem o podjęcie współpracy w celu wykonania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

Art. 85c. Projekt, o którym mowa w art. 85a ust. 3 pkt 1, oraz wnioski o wprowadzenie poprawek do tego projektu mogą obejmować wyłącznie zmiany zmierzające do wykonania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego oraz ich niezbędne konsekwencje.

Art. 85d. Sprawozdanie, o którym mowa w art. 80 ust. 2, przygotowywane jest w terminie nie dłuższym niż 45 dni.

⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 lipca 2016 r. w sprawie zmiany Regulaminu Senatu (M.P. poz. 690), która weszła w życie z dniem 7 lipca 2016 r.

Art. 85e. O wniesieniu do Sejmu inicjatywy ustawodawczej wykonującej orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego Marszałek Senatu zawiadamia także Prezesa Trybunału Konstytucyjnego.

Art. 85f. Do postępowania z projektami ustaw wykonujących orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stosuje się przepisy działu IX, chyba że przepisy niniejszego działu stanowią inaczej.

DZIAŁ IXB

Postępowanie w sprawie sprawozdania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji

Art. 85g. 1. Sprawozdanie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z jej działalności wraz z informacją o podstawowych problemach radiofonii i telewizji przesyła się do właściwej komisji, która po jego rozpatrzeniu przedstawia Senatowi projekt uchwały o:

- 1) przyjęciu sprawozdania; uchwała o przyjęciu sprawozdania może zawierać uwagi i zastrzeżenia,
- 2) odrzuceniu sprawozdania.

2. Do postępowania w sprawie uchwały, o której mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 81 i art. 82 ust. 1–4.

3. Do głosowania nad uchwałą Senatu w sprawie sprawozdania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji przepisy działu V rozdziału 3 stosuje się odpowiednio, z zastrzeżeniem ust. 4.

4. Porządek głosowania jest następujący:

- 1) głosowanie nad poprawkami do projektu uchwały, według kolejności przepisów projektu,
- 2) głosowanie za przyjęciem projektu uchwały w całości ze zmianami wynikającymi z przyjętych poprawek.

DZIAŁ X

Postępowanie w sprawie referendum

Art. 86. Senat podejmuje uchwałę w sprawie wyrażenia zgody na zarządzenie referendum w ciągu 14 dni od dnia przekazania projektu postanowienia Prezydenta o zarządzeniu referendum.

Art. 87. Marszałek Senatu może zwrócić się do Prezydenta o przedstawienie uzasadnienia do projektu postanowienia o zarządzeniu referendum, zawierającego:

- 1) określenie potrzeby i celu zarządzenia referendum,
- 2) wyjaśnienie treści pytań i wariantów rozwiązań sprawy poddanej pod referendum,
- 3) przedstawienie oczekiwanych skutków społecznych, gospodarczych, finansowych i prawnych rozwiązań sprawy poddanej pod referendum.

Art. 88. 1. Marszałek Senatu kieruje projekt postanowienia, o którym mowa w art. 86, do właściwych komisji senackich.

2. Komisje po rozpatrzeniu projektu postanowienia Prezydenta przedstawiają Senatowi opinię w tej sprawie.

Art. 89. Senat podejmuje uchwałę, o której mowa w art. 86, bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

Art. 90. 1. Senat może podjąć uchwałę w sprawie wniosku o przeprowadzenie referendum.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, z wyjątkiem wniosku o przeprowadzenie referendum zatwierdzającego zmianę Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, powinien określać propozycje pytań lub warianty rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum.

3. Do postępowania w sprawie uchwały, o której mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio art. 84.

4. Uchwałę Senatu w sprawie wniosku o przeprowadzenie referendum Marszałek Senatu przekazuje Marszałkowi Sejmu.

5. O uchwale Senatu w sprawie wniosku o przeprowadzenie referendum Marszałek Senatu zawiadamia Prezydenta oraz Prezesa Rady Ministrów.

DZIAŁ XA

Rozpatrywanie petycji

Art. 90a. Marszałek Senatu kieruje petycję niezwłocznie po otrzymaniu do Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji.

Art. 90b. 1. Przewodniczący Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji kieruje petycję do rozpatrzenia na posiedzeniu Komisji albo przekazuje właściwemu organowi władzy publicznej, jeżeli uzna, że jej przedmiot nie mieści się w zakresie kompetencji Senatu. O przekazaniu petycji Przewodniczący informuje Marszałka Senatu i członków Komisji.

2. Na żądanie członka Komisji, petycja, którą Przewodniczący przekazał właściwemu organowi władzy publicznej, jest rozpatrywana na posiedzeniu Komisji.

3. Przewodniczący Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji zawiadamia przewodniczących właściwych komisji senackich o terminie posiedzenia w sprawie rozpatrzenia petycji.

Art. 90c. Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji może zwrócić się do innej komisji o wyrażenie opinii o rozpatrywanej petycji.

Art. 90d. 1. Po rozpatrzeniu petycji Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji:

- 1) składa Marszałkowi Senatu wniosok o podjęcie inicjatywy ustawodawczej (uchwałodawczej) wraz z projektem ustawy (uchwały), lub
- 2) upoważnia jednego z członków Komisji do złożenia określonego wniosku o charakterze legislacyjnym w czasie dyskusji nad danym punktem porządku obrad Senatu, lub
- 3) przedstawia Marszałkowi Senatu opinię w sprawie celowości skorzystania przez Senat lub jego organ z uprawnień określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ustawie lub Regulaminie Senatu.

2. Po rozpatrzeniu petycji Komisja może także nie podjąć działań, o których mowa w ust. 1, o czym informuje Marszałka Senatu wskazując przyczyny.

Art. 90e. Przewodniczący Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji zawiadamia wnoszącego petycję o jej przekazaniu właściwemu organowi władzy publicznej, działaniach podjętych na podstawie art. 90d ust. 1 lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Art. 90f. Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji składa corocznie Senatowi sprawozdanie z rozpatrzonych petycji.

Art. 90g. 1. Petycje nierozpatrzone przed upływem kadencji Senatu podlegają rozpatrzeniu przez Komisję Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu następnej kadencji zgodnie z przepisami art. 90b–90e.

2. Komisja decyduje także o ponownym złożeniu wniosku o podjęcie inicjatywy ustawodawczej (uchwałodawczej), o którym mowa w art. 90d ust. 1 pkt 1, jeżeli w ubiegłej kadencji Senatu postępowanie w sprawie tej inicjatywy ustawodawczej (uchwałodawczej) nie zostało zakończone.

DZIAŁ XI

Wybór oraz wyrażenie zgody na powołanie i odwołanie organów państwowych

Art. 91. 1. Senat podejmuje uchwałę w sprawie wyrażenia zgody:

- 1) na powołanie Rzecznika Praw Obywatelskich w ciągu miesiąca od dnia przekazania Senatowi odpowiedniej uchwały Sejmu,
- 2) na powołanie i odwołanie Prezesa Najwyższej Izby Kontroli oraz Rzecznika Praw Dziecka w ciągu miesiąca od dnia przekazania Senatowi odpowiedniej uchwały Sejmu,
- 3) na powołanie i odwołanie Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej.

2. Senat przed podjęciem uchwał, o których mowa w ust. 1, może wezwać kandydata na stanowisko albo osobę zajmującą stanowisko do złożenia wyjaśnień i udzielenia odpowiedzi na pytania senatorów.

3. Uchwały Senatu w sprawach określonych w ust. 1 Marszałek Senatu przekazuje Marszałkowi Sejmu.

Art. 92. 1.⁹⁾ Senat wybiera dwóch senatorów do składu Krajowej Rady Sądownictwa.

2. Senat powołuje i odwołuje:

- 1) członka Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji,
- 2) trzech członków Rady Polityki Pieniężnej,
- 3)¹⁰⁾ dwóch członków Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

3.¹¹⁾ Uchwały w sprawach określonych w ust. 1 i ust. 2 pkt 1 i 2 Senat podejmuje bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

Art. 93. 1.¹²⁾ Wniosek w sprawie wyboru lub powołania poszczególnych osób na stanowiska państwowe określone w art. 92 ust. 1 i 2 zgłosić może grupa co najmniej 7 senatorów.

2.¹²⁾ Senator może udzielić poparcia co najwyżej dwóm kandydatom do Krajowej Rady Sądownictwa, jednemu kandydatowi do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, trzem kandydatom do Rady Polityki Pieniężnej oraz jednemu kandydatowi do Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

3. Do wniosku dołącza się dane o kandydacie, jego zgodę na kandydowanie oraz uzasadnienie uwzględniające w szczególności kryteria wynikające z odpowiednich ustaw.

Art. 94. 1. Wnioski, o których mowa w art. 93, składa się Marszałkowi Senatowi.

2. Marszałek Senatowi ustala i podaje do wiadomości senatorów początek i koniec terminu na składanie wniosków tak, aby okres składania wniosków był nie krótszy niż 14 dni i aby wnioski były składane nie później niż 30 dni:

- 1)¹³⁾ przed upływem kadencji organów lub członków organów, o których mowa w art. 92 ust. 1 i 2,
- 2) od dnia odwołania, wygaśnięcia mandatu lub stwierdzenia wygaśnięcia mandatu,
- 3)¹⁴⁾ od dnia rozpoczęcia pierwszego posiedzenia Senatowi – w stosunku do kandydatów na członków Krajowej Rady Sądownictwa.

3. Marszałek Senatowi kieruje wnioski do właściwych komisji w celu zaopiniowania.

4. Komisje przedstawiają Senatowi listę prawidłowo zgłoszonych kandydatur oraz opinie sformułowane w oparciu o przeprowadzone przesłuchania kandydatów.

Art. 95. 1. Senat, przed podjęciem uchwał w sprawie wyboru lub powołania osób na stanowiska państwowe określone w art. 92 ust. 1 i 2, może wezwać kandydatów na stanowiska do złożenia wyjaśnień i udzielenia odpowiedzi na pytania senatorów.

2.¹⁵⁾ Jeżeli w głosowaniu żaden z kandydatów na stanowiska państwowe określone w art. 92 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 i 2 nie uzyska wymaganej większości głosów, przeprowadza się kolejne tury głosowania z wyłączeniem kandydata, który w danej turze uzyskał najmniejszą liczbę głosów. Przy równej liczbie głosów o wyłączeniu decyduje losowanie.

3.¹⁶⁾ Jeżeli w głosowaniu nie dokonano wyboru lub powołania wymaganej liczby członków organów państwowych, o których mowa w art. 92 ust. 1 i 2, senatorom przysługuje prawo ponownego zgłaszania kandydatur w terminie 7 dni od daty głosowania. Art. 93 i 94 ust. 1, 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 95a. (uchylony)¹⁷⁾

⁹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 lit. a uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 maja 2016 r. w sprawie zmiany Regulaminu Senatowi (M.P. poz. 479 i 514), która weszła w życie z dniem 16 czerwca 2016 r.; wszedł w życie z dniem 19 maja 2016 r.

¹⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 lit. b uchwały, o której mowa w odnośniku 9.

¹¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 lit. c uchwały, o której mowa w odnośniku 9.

¹²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 uchwały, o której mowa w odnośniku 9.

¹³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 lit. a uchwały, o której mowa w odnośniku 9.

¹⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 lit. b uchwały, o której mowa w odnośniku 9; wszedł w życie z dniem 19 maja 2016 r.

¹⁵⁾ Zdanie pierwsze w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 lit. a uchwały, o której mowa w odnośniku 9.

¹⁶⁾ Zdanie pierwsze w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 lit. b uchwały, o której mowa w odnośniku 9.

¹⁷⁾ Przez art. 1 pkt 5 uchwały, o której mowa w odnośniku 9.

Art. 96. 1. (uchylony)¹⁸⁾

2. Odwołanie członków organów państwowych, o których mowa w art. 92 ust. 2, następuje wyłącznie w przypadkach określonych w odpowiednich ustawach. Marszałek Senatu przedstawia Senatowi projekt uchwały w tej sprawie.

3.¹⁹⁾ Do postępowania w sprawie projektu uchwały, o którym mowa w ust. 2, przepisy art. 94 ust. 3 i 4 oraz art. 95 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

DZIAŁ XII

Kancelaria Senatu

Art. 97. Kancelaria Senatu wykonuje zadania organizacyjno-techniczne związane z działalnością Senatu i jego organów oraz udziela pomocy senatorom w wykonywaniu mandatu senatorskiego.

Art. 98. Do zakresu działania Kancelarii Senatu należy w szczególności:

- 1) przygotowywanie i przedstawianie Marszałkowi Senatu oraz Prezydium Senatu wniosków, opinii i uwag w sprawach będących przedmiotem prac Senatu i jego organów, dbanie o zachowanie terminów i porządku obrad Senatu i komisji senackich oraz o stosowanie Regulaminu Senatu,
- 2) gromadzenie i udostępnianie materiałów dla senatorów, przygotowywanie oraz przedstawianie właściwym organom Senatu opracowań i materiałów wspomagających działalność Senatu i jego organów, inicjowanie takich opracowań i materiałów oraz koordynowanie prac ekspertów senackich,
- 3) wykonywanie czynności związanych z realizacją prawa obywateli do uzyskiwania informacji o działalności Senatu i jego organów,
- 4) zapewnienie organizacyjnych oraz technicznych warunków działania Senatu i jego organów,
- 5) zapewnienie techniczno-organizacyjnych i finansowych warunków działalności biur senatorskich lub innych jednostek organizacyjnych do obsługi terenowej senatorów,
- 6) przygotowanie projektu budżetu Kancelarii Senatu i sporządzanie sprawozdań z jego wykonania,
- 7)²⁰⁾ obsługa procesu podejmowania decyzji w sprawie zlecenia zadań publicznych w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą oraz rozliczania dotacji na realizację tych zadań, a także kontrola ich wykonania.

Art. 99. 1. Kancelarią Senatu kieruje Szef Kancelarii Senatu.

2. Szef Kancelarii Senatu jest zwierzchnikiem służbowym wszystkich pracowników Kancelarii Senatu.

Art. 100. Organizację Kancelarii Senatu określa statut Kancelarii Senatu, nadawany na wniosek Szefa Kancelarii Senatu w trybie art. 8 ust. 1 pkt 18.

DZIAŁ XIII

Przepisy końcowe

Art. 101. Zmiana niniejszej uchwały może nastąpić na wniosek Marszałka Senatu, Prezydium Senatu, Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich lub co najmniej 10 senatorów.

Art. 102. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 103. Traci moc uchwała Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 4 lipca 1989 r. w sprawie organów Senatu (M.P. Nr 22, poz. 161 i Nr 26, poz. 206 oraz z 1990 r. Nr 27, poz. 216).

¹⁸⁾ Przez art. 1 pkt 6 lit. a uchwały, o której mowa w odnośniku 9; wszedł w życie z dniem 19 maja 2016 r.

¹⁹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 6 lit. b uchwały, o której mowa w odnośniku 9; wszedł w życie z dniem 19 maja 2016 r.

²⁰⁾ Dodany przez art. 1 pkt 3 uchwały, o której mowa w odnośniku 1.

PRZEDMIOTOWY ZAKRES DZIAŁANIA KOMISJI SENACKICH

Przedmiotem działania komisji są w szczególności sprawy:

- 1) Komisji Budżetu i Finansów Publicznych – system finansowy państwa (w tym polityka pieniężna, dochody i wydatki budżetu państwa, fundusze celowe, kontrola skarbową), rachunkowość, prawo dewizowe, funkcjonowanie rynku finansowego (w tym bankowość, ubezpieczenia, fundusze inwestycyjne, papiery wartościowe);
- 2)²¹⁾ Komisji Gospodarki Narodowej i Innowacyjności – bieżąca i perspektywiczna polityka gospodarcza państwa, zasady kształtowania stosunków własnościowych i przekształcenia własnościowe, restrukturyzacja gospodarki, rozwój i wspieranie innowacyjnej gospodarki, wpływ nowych technologii i zmian technologicznych na szanse rozwojowe Polski, sprawy Skarbu Państwa, działalność przedsiębiorstw państwowych, działania antymonopolistyczne, górnictwo i energetyka, turystyka, stosunki gospodarcze z zagranicą;
- 2a)²²⁾ Komisji Infrastruktury – gospodarka przestrzenna i mieszkaniowa, budownictwo, transport, łączność, informatyzacja oraz gospodarka morska;
- 3) Komisji Kultury i Środków Przekazu – kultura i sztuka, rozwój twórczości, upowszechnianie kultury, ochrona dziedzictwa kulturowego, współpraca kulturalna z zagranicą, organizacja instytucji kulturalnych, polityka informacyjna państwa, etyka mediów;
- 4) Komisji Nauki, Edukacji i Sportu – organizacja i rozwój badań naukowych, system kształcenia i wychowania, system doskonalenia zawodowego nauczycieli i kadry naukowej, sprawy dzieci i młodzieży, poradnictwo zawodowe dla młodzieży oraz przygotowanie absolwentów szkół średnich i wyższych do zatrudnienia, kultura fizyczna i sport, organizacja instytucji naukowych i oświatowych, współpraca naukowa z zagranicą;
- 5) Komisji Obrony Narodowej – obronność i bezpieczeństwo państwa, przemysł zbrojeniowy, działalność i funkcjonowanie sił zbrojnych;
- 6) Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji – prawa i wolności obywatelskie i ich instytucjonalne gwarancje, sprawy związane z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości i bezpieczeństwa publicznego, przestrzeganie prawa, przestrzeganie praw człowieka, instytucje społeczeństwa obywatelskiego i organizacje pozarządowe, rozpatrywanie petycji kierowanych do Senatu i jego organów;
- 7) Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich – rozpatrywanie wniosków dotyczących immunitetu parlamentarnego, czynności związane z wnioskiem o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej senatora przed Trybunałem Stanu, warunki wykonywania mandatu senatorskiego, wygaśnięcie mandatu, rozpatrywanie zarzutów niewykonania przez senatora obowiązków senatorskich oraz zachowania nieodpowiadającego godności senatora oraz innych spraw z zakresu etyki senatorskiej, analizowanie oświadczeń senatorów o stanie majątkowym i przedstawianie wyników analizy Prezydium Senatu, działalność biur senatorskich, wyrażanie opinii w sprawach określonych w Regulaminie Senatu dotyczących w szczególności wykładni i stosowania Regulaminu, dokonywanie analiz skarg i wniosków kierowanych do Senatu i jego organów oraz rozpatrywanie spraw wynikających z funkcjonowania Kancelarii Senatu;
- 8) Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej – prawna ochrona rodziny oraz problemy ekonomiczne, mieszkaniowe i wychowawczo-kulturowe rodziny, polityka socjalna państwa, polityka w zakresie demografii, polityka państwa dotycząca osób starszych, prawo pracy, polityka zatrudnienia i walka z bezrobociem, system ubezpieczeń społecznych, ochrona pracowników, w tym bezpieczeństwo i higiena pracy, problemy osób niepełnosprawnych;
- 9) Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi – produkcja rolnicza, przetwórstwo artykułów rolnych, rynek rolny, restrukturyzacja oraz modernizacja rolnictwa i jego otoczenia, wielofunkcyjny rozwój wsi, infrastruktura terenów wiejskich, problemy finansowe rolnictwa oraz przemysłu przetwórczego i przemysłu pracującego na rzecz rolnictwa, handel zagraniczny artykułami rolnymi i żywnościowymi, kształtowanie własności rolniczej, problemy socjalne ludności rolniczej, organizacje i instytucje rolnicze, kreowanie rynku na nowe produkty i usługi rolnictwa;
- 10) Komisji Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej – organizacja i funkcjonowanie struktur samorządu terytorialnego, rozwój regionalny, finanse samorządu terytorialnego, gospodarka mieniem komunalnym, funkcjonowanie organów administracji państwowej, stosunki Państwa z kościołami i związkami wyznaniowymi, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych, etnicznych i językowych oraz ochrona ich praw;

²¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 lit. a uchwały, o której mowa w odnośniku 3.

²²⁾ Dodany przez art. 1 pkt 3 lit. b uchwały, o której mowa w odnośniku 3.

- 11) Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą – opieka nad Polonią i Polakami za granicą, migracja obywateli polskich, w szczególności do państw członkowskich Unii Europejskiej, więzi z krajem Polaków i osób polskiego pochodzenia zamieszkałych za granicą i ich sytuacja prawna, inicjowanie i koordynacja współpracy środowisk polonijnych, ochrona dziedzictwa polskiej kultury i historii za granicą;
- 12) (uchylony)²³⁾
- 13)²⁴⁾ Komisji Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej – polityka zagraniczna państwa, kontakty międzyparlamentarne i międzynarodowe stosunki gospodarcze, funkcjonowanie Unii Europejskiej oraz członkostwo w niej Rzeczypospolitej Polskiej, opiniowanie dokumentów przedkładanych Marszałkowi Senatu w sprawach związanych z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej, rozpatrywanie inicjatyw uchwałodawczych Senatu w sprawach związanych z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej, zajmowanie stanowisk i wyrażanie opinii na temat projektów umów międzynarodowych, których stroną mają być Unia Europejska, Europejska Wspólnota Energii Atomowej lub ich państwa członkowskie, oraz planów pracy Rady Unii Europejskiej, rocznych planów legislacyjnych Komisji Europejskiej, rozpatrywanie informacji i innych dokumentów przedkładanych przez Radę Ministrów oraz organy Unii Europejskiej;
- 14) Komisji Środowiska – ochrona i kształtowanie środowiska, ochrona zasobów naturalnych, gospodarka wodna, geologia, leśnictwo i gospodarka leśna, łowiectwo, edukacja ekologiczna, gospodarka finansowa państwa w zakresie ochrony środowiska, atomistyka i ochrona radiologiczna, współpraca z zagranicą w zakresie ekologii;
- 15) Komisji Ustawodawczej – ogólna problematyka legislacyjna i spójności prawa, rozpatrywanie zmian Konstytucji, regulacji kodeksowych, inicjatyw ustawodawczych i uchwałodawczych Senatu, analiza orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i podejmowanie działań ustawodawczych mających na celu wykonanie wyroków Trybunału Konstytucyjnego;
- 16) Komisji Zdrowia – promocja zdrowia, profilaktyka, system organizacji ochrony zdrowia, bezpieczeństwo zdrowotne i współpraca z zagranicą w zakresie zdrowia.

---

²³⁾ Przez art. 1 pkt 3 lit. c uchwały, o której mowa w odnośniku 3.

²⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 lit. d uchwały, o której mowa w odnośniku 3.